

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

MARTIN ITURBE

Illunabarrean aritzen da idazlanean Ez du itz utsetan federik

Ogeita zazpi urte Martin Iturbe ezagutu nuela! Adiskide min izan dut gainera. Amabi urte egin genituen elkarrekin ondotik kendu gabe, elkarrekin. Geroztik ere askotan egon gera biok elkarrekin.

Lau lagun bildu ginen bart, azaroaren 2an, Martinekin afari batez sari au ospatzera. Nahiko lan izan du errotak afaria ehotzen.

Kontu zahar asko esan dugu Ondarrabia ederreko txoko zoragarri batean.

Ogeita zazpi urtetara jakin dugu bere lagunik onenok, Martin olerkari dela. Ezin sinesturik gaude.

Bagenekien Martin idazle txukuna zela. Lan asko egin dugu elkarrekin. Euskera erraza, borobila, errikoia du. Bagenekien Ipui Sari batzuk ere irabazi zituela. Badu bertsolari sena. Behin baiño gehiagotan jarduna da lagunarteko batzarretan bertsoetan.

Amabi urtetan ez nuen izlari bezala ezagutzeko egokierarik izan. Ahalmen ori geroztik ezagutu diot. Izlari egokia, bizia, azkarra, argia eta garbia. Entzule gutxi du Martinek aho-zabalka jarria, asko ordea aho-zabalik edukia.

Orain, berriz, olerkari dela jakin dugu. Bigarren aldiz irabazi du Irungo Saria. Iaz eta aurren. Bada zerbait eta norbait ogeiren artekin lehen saria irabazi duena.

Afaltzen ari gera bere kontura. Borborka doazkio galderak. Ez diogu pakean uzten.

—I, Martin, guk ez diagu orain arte olerkari aizenik jakin. Muga ertzean bizi aiz eta i ere ez ahal intzan trapukerian asiko? Ez ote dituk mahaiburukoak erosten?

—Elkar ondo ezagutzen diagu. Bazeiat adarra jotzen asi zera-tela. Bestela muturreko ederra jasoko zenuen.

(Arrazoi du Martinek. Ez du teletik ezer. Baratzuria bezain biña da).

—Asko idazten al duk?

—Ez. Nik itzegin egin behar izaten diat. Ondo edo gaizki, xarraka xarraka or aritzen nauk. Igandero lau itzaldi egin behar izaten dizkiat. Astegunez beste bi. Ahal dudun guztia kaleko arremantetan ere. Itzegin asko, idatzi gutxi. Itzulpen bat edo beste egiña diat, baiña gehiena neronen lanerako behar ditudan gaietan.

—Nolaz aurtengo saria, Martin?

—Onelaxe izaten dituk gauzak.

Nik badaezpada ere bidaldu egin nizkian urtearen buruan izaten diran tarte galdu oietan pixka bat idazten aritu izandu naizenak. Egiña neukan esku-arteko lana, luze-zabalean neurrietara irixten zala-ta, Irunera agertzea pentsatu nian. Gaia eta mamia zer nola-koak ziran, mahaikoen esku.

—Olerki asko irakurtzen al duk?

—Gutxi. Ez diat betarik, zorritxarrez. Nik lerro bat, itz bat edo beste irakurtzea nahikoa izaten diat. Besterik gabe buru-errota lanean jartzen diat.

—Noiz idazten dituk?

—Illunabarrean. Orduan ere, etorria daukadanean. Batzutan ezer idatzi gabe geratzen nauk.

—Zertaz jarduten aiz?

—Gizonaren kezka. Gizonak dituen galderaz. Orregatik jarri ziet aurtengoei ASEKAITZ deitura.

—Irratian ere egin diate elkar-riketa bat. Bai al duk denentzat erantzunik?

—Galdetzen zaidanari ahal du-dan egokien erantzuten saiatzen nauk. Guztiak galdera berdintsuak egiten zizkidatek. Baiña zuek aña galdetu didanik inor ez diat izan.

—Ez duk arritzekoa, Martin. Ondo ezagutzen augu. Iru gaituk gainera galderak egiteko eta ondo afaltzen ari gaituk. Ez gaudek bauririk. Aspertu egin al augu ala?

—Ez orixe. Lagun zahar onekin ez duk aspertzen.

—Lehen itzulpenetaz mintzatu gaituk. Zer itzulpen duk argitaraturik?

—Ez diat uste itzulpenetaz mintzatu nintekeenik. Aipatzekoa da nik ere ez diat uste. "Margo Ederdun Enziklopedia"ko ale bat diat itzulia.

—Zenbagarrena?

—Amalagarren alea: xomorroen mundua, ain zuzen ere.

—Neketsu gertatzen al zaik itzulpen lan ori?

—Bai arraiotan. Izkuntza bateko idazkia bestera bihurtzeak, bi izkuntzak ondo ezagutzea eskatzen dik. Eta gainera, egilleak eskeini nahi duan muiña ezagutzeak ez dik lanik txikiena ematen. Orrelako lanen bat baldin baduzue ni baiño beste norbait iaioago baten-gana jo zazue mesedez. Lan oietarako gizon trebe asko dituzue or goi alde oietan.

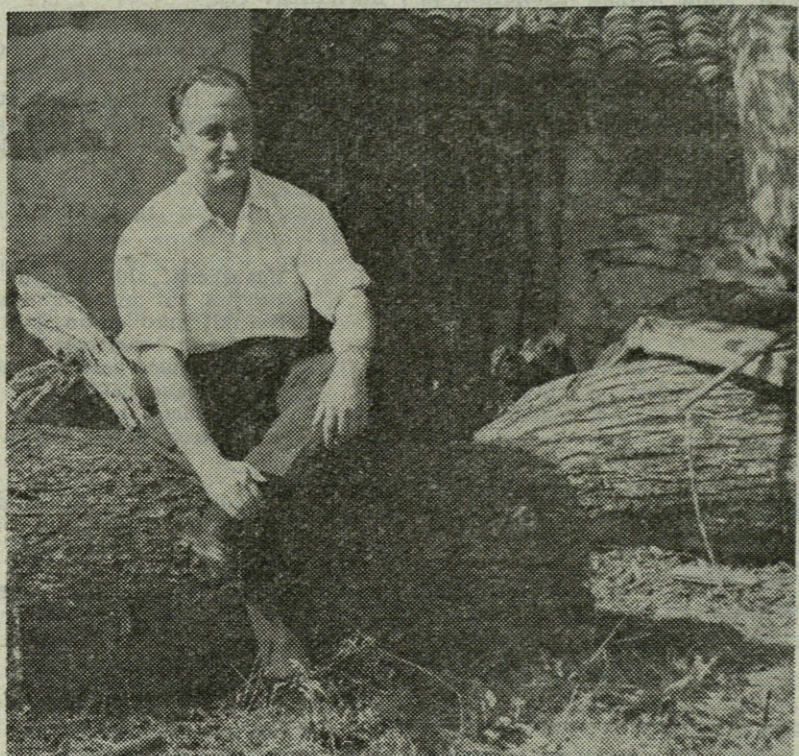
—I, Martin, guk geuron kontura ikasi behar izan genian euskera. Baina izan genian «Ofizialki» as-tean behin ordubetxeko bat ematen zigun maixu bat. Erakutsi baiño ez erakutsi nahiago zuan bat. Nota ona eman al zian?

—(Denok algaraz jarri gaitu galdera onek. Izan ere euskeraz gehiena genekienoi txarrenak eman zizkigun. Neri "zazpiko" bat eman zidan. Eta nik bere lana euskeratu nion lagunari "zortzikoa" eman zion). Amarrekoa izan ohi uan goienekoa. Griego-izkuntzan "bederatzikoa" jaso nian. Euskeran, berriz, "seiko" koxkorra.

—Zer iritzi duk ire izkerari bu-ruz?

NON ZER

- KIRTENTZULO
Larresoro ... 3 garrenean
- LAN ASPERGARRIA
Irastortza ... 3 garrenean
- ISRAEL ETA ARABEEN
ARTEKO ARAZOA
Elustondo ... 5 garrenean
- HIZTEGI TEKNIKOAK
Aizpurua ... 6 garrenean
- ELIZAREN AURPEGIA (II)
Arostegi ... 11 garrenean

—Erraza eta samurra erabiltzen saiatzen nauk. Erriarekin itzegiten dudana. Eskeintzen dudan gaia entzuleak jaso dezala duk nere kezkarik aundiena. Lan ederra dala uste diat, gainera, euskera samur-rean euskera aberats bat egiten. Nere ahalegiñak ortik ziaitek.

—Euskera lanean ari direnei, zer esango iekek?

—Jarrai dezatela lanean. Ez ditzezela aspertu. Lanak badike bere etekiña. Itz utsetan ez baiño lana egitean zeukat nik fede guztia. Modu batera edo bestera, lanean ari diranak, elkar asko aberastu zezaketek.

—Idazten jarraitu behar al duk?

—Noski. Beti bezalaxe. Tarteka-marteka.

—Euskeraz ala erderaz pentsatzen duk?

—Euskeraz pentsatzen diat. Beti ala egin izan diat gainera. Guk geure ikas-lanak gaztelaniaz eta latinez egiñak dizkiagu. Garai aietan ere, erderaz edo latinez irakurri behar zana irakurri eta gero nere kontura euskeraz pentsatzen jarraitzen nian.

—Bai al duk sarietara gehiago azaltzeko asmorik? Orain zer?

—Orain? Eguzkia betiko lekutik irtengo dala, besterik ez. Nik neur egitekoa artua zeukat eta berari erantzun behar. Zerbait jator eraman nahi baduk gaur ez zegok berrikerarik. Gauzak ondo antolatzen saiatu beharra zegok eta orrek denbora asko eskatzen dik. Nik behintzat denbora behar izaten diat. Ez diat nolanahi jendearen aurrea azaldu nahi izaten. Ni lotua negok, erabat idaztera jartzeko. Baina berriz ere ahal badiat sarietara agertuko nauk.

—oOo—

Eskerrik asko, Martin. Busti diagu aurtengo sari au. Urrengoa ere ez duk lehorrik geratuko. Ik jarrai sariak irabaziz.

Lizume il da. (G. B.)

Egunkarietan, batak eta besteak, eman degu Xerapio Mujika Arrue «Lizume» sagalari sonatua izan zan eriotzaren berri. Baiñan, nola euskaldun kirol zaleen artean oso ezaguna zan, gure uestez, beartuak gaude berri mingotz au euskal asteroko, ZERUKO ARGIA, ematea ere. Gaurkoan ortara gatoz.

«Lizume», Asteasuko semea zan. Erri ontako «Lizume» base-rrian jaio ta bertan azia. Ortik artu zuan izen ori bere sega apustutarako. Azken urte oetan gure errian, Isascondon, bizi izaten zan. Gizon jator eta leiala, benetan. Inorekin, santa sekulan, ez genduan ikusi izan kikimakoan. Errespeto eta itzal aundiko gizona zan «Lizume».

Ogei urte zituala orain, il danean, irurogei beteak zeukan ots aundiko sega apustu bat jokatu zun. Españiako Segalarien Txapelketa, alegia. Bai Xerapiok erraz asko irabazi ere. Amabi urte luzeetan dalako Txapela ori bere buruan izan zun. Etzioten urte mordoska oietan inortxok kendu aal izan. Gero, Españiako guda sortu zan. Xerapiok, beste askok bezela, guda ortara joan bearra izan zun. Andik etorri zanean, urteak eta arago nekeak bere bizkarrean zituan da, lan klase oietarako etzan leengoa. Arritzeko ez da.

Ezkondutako. Ogia nunbaitetik bear eta gure erriko, Isascondoko, arbel arrubietara etorri zan lanera. Emen ezbear bat izan eta anka bat moztu bearrean gertatu zan. Gero, lantoki crtako bertako ola edo fabrika lan egiñaz irabazten zuan bere eguneroko ogia. Emen, lantokiko gaitz batek, —biriketako autsak, erderaz «silicosis»ek jo zuan eta gaitz zital eta gaizto orrek lurpera eraman digu gure «Lizume». Gaixorik zegola ere eundo ez genion itz zital bat entzun bera menperatuta zeukan gaitz orren aurka edo kontra. Zer egingo da ba —esaten zuen au guretzat egongo zan da.

Bik lantoki berdiñean lan egiten genduan. Alkarrekin artu eman aundiak giñuztan. Ez dut damurik aren laguna izana. Era artako gizon bategandik konseju on asko jasotzen da.

Inoiz esaten zidan. Jexus, ZERUKO ARGIA jarri bear dituzu ba nere garai bateko sega apustuetako kontuak. Nik, gogo onenez, baietza ematen nion. Baiñan, egun batean besterako ta urrengoan urrengorako, ala joan ziran egunak bere gogo ori pa-peretara ekarri gabe. Barkatu zaidazu, Xerapio.

Gure errian etzion inortxok ere Xerapio edo «Lizume» deitzen. Denontzat «segaria» zuen izena. Izen orrekin jabetzen giñan Xerapiotaz.

Bere illetetan ba-zan jendetza ugaria. Bai erriko ta bai kanpo errietatik jende asko bildu zan. Merezi ere bai «Lizume» zanak eta bere sendi maiteak.

Guk, gaurkoz, ez degu beste itzik. Juana: emaiouzu «Lizumeri» betiko atsedena ta bere emazte naigabetuak ta berdin bere seme-alabek, izan dezatela kementa ta indarra utsune au zerutar la-guntzarekin eramaten jakin aal izateko.

IBAI-ERTZ.

LASARTE

Berebiziko jaialdia eratu digute Lasarten LANDABERRI ikastolako aurrek.

Ez dute aurreneko aldia. Lehen ere egin izan dituzte behin baino gehiagotan.

Zoragarria izan zen iaz Gabonetan Usurbilgo Elizan egin zutena.

Azaroaren 11ean, San Martin egunez, egin-go dute aurtan aurrenekoa.

Lekua: Zinema «Lasarte».

Ordua: eguerdiko amaikaterdietan.

Ez goaz egitarau osoa ipintzera. Ona labur-turik:

Abesti zaharrak.
Bertsoak.
Soinu eta dantzak.
Txalaparta.

Alderdi asko du gizonak txikitandik landu beharrekoa. Bestela oso erren geratzen da gi-zatasunez.

Beharrezkoak ditu haurrak onelako ekintzak eziera garaian.

Ez da gurasoentzat beren aurrek egindako jaialdia bezalakorik.

Jende asko joango da. Ez dugu zalantzaren izpirik.

UDAZKENA

Ez du aitzakirik aurtego Udazkenak.

Eguraldi zoragarriak edozeinentzat eta zer-nahitarako ere. Ereindako aziaren uzta behar duten nekazarietzat batez ere.

Urte aro au ona omen da margolari eta oler-karientzat ere.

Bikain ematen digu zortzi bertsotan Udaz-kenaren berri Bidaniko «Muño» bertsolariak.

«Bakar batzuk or dijoaz on baderitzazu jar-tzeko», esanaz bidaltzen dizkigu. Oso pozik jar-ten dizkigu, Joxe Mai, oso onak bait dira.

Ea neguari ere beste batzuk eskaintzen diz-kiozun!

UDAZKENA

I

Udaazkena, aldi onetan zuregaz nai nuke mintza. Badakit gure onean dala ari dezun beargintza. Naiago nuke baldin baneuka bear ainiako jakintza. Alik ondoen adierazteko zuk merezi dezun aintza.

II

Gizadiaren bear dan kezka zaude erdi izutua, alik ondoen ikusi naiaz zabilta aztoratua, beraren alde agertu nairik zure indar izkutua, garai onean ipini asmoz danetikan osatua.

III

Zeru sapaira begiratuta eguzkia beragotik, esan-egille zintzoa baitda almentsu izanagatik. Lenago azi egin diranak beraren beroagatik, orain gozartu egin bearra bizi-gai biurtzagatik.

IV

Guraso jator bat bezin prestu bere kolko eta magal, naimenez ain aberats berau onek danetik badakar: ur, intxaur, ezkur eta gaztaña, arto, babarrun da sagar. Esaidazue zein izan laiken berau bezin esku-zabal

V

Guk aintzakotzat artu deiogun gutaz izan dun arreta eta eskeintzen dizkigun gauzaz jarri ganbarak beteta. Seguruago egongo gera geure eskura gordeta. Bestela illunago litzake negu beltzaren kopeta.

VI

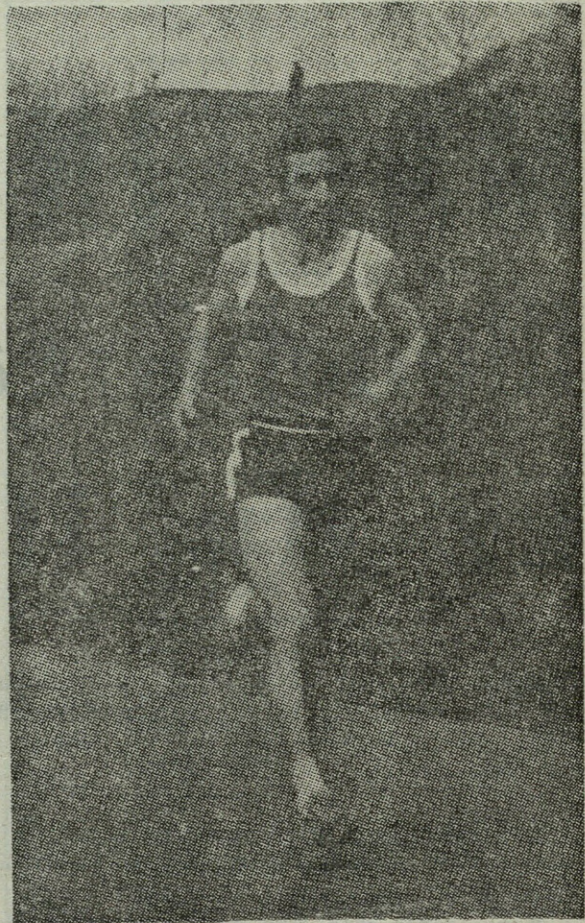
Zeure inguru zenituenak babes eta apaingarri, lengo margoa dena galduta gelditurik ori-gorri, oietaz ere balla leike ganaduen azpigarri, guzientzako onuragarri naiz soil gelditu zerorri.

VII

Mendia ere garai onetan ez da oi guztiz murrizta. Emen eta or agertzen dira, onto, perretxiku, ziza. Beste batzuek amesten, berriz, naseko usoen eiza, mokadu onik nun usanduko azari zarraren gisa.

VIII

Baiña zu ere mendeko zaitu gainerakoen legeak, mundutar almen diran ezker ez dira azken gabeak. Eta naiz guk ez ondo eskertu artutako mesedeak, on egiñaren atsegiña du biotz on baten jabeak.

«Iruntxiberri»

IRUNTXIBERRI

«Iruntxiberri»k marka on bat jarri nahi zuen eta jarri du. Korrikalari askok egindako bidea da Zarauztik Aiara bitarteko ori.

1934garrenean Manuel Esnal «Errotazar»ek jarri-takoa bakarrik eta aldapa asi arte. 3 minutu eta 56 segun-dotan egin zuen.

Egoalzeak asko galerazten ez bazion baietz 27 edo 28 minututan egin bide ori Iruntxigerrik, zion jende jakintsuak.

Jendea ez zebilen gaizki. Leon Albenizek 38 mi-nutu eta 36 segundotan amaitu zuen bere lana. Bai-na aizerik ez izatera 38 minututan bukatu zezakean.

Irteera bizia egin zuen. Gogor jo zuen Kale Na-gusitik abiatu eta aldapa asi arte. 3 minutu eta 55 segundotan egin zituen ordeko 2.214 metroak. 11 minutu eta 40 segundotan iritxi zen Orioko gainera, Aiako bidagurutzera.

Gerora bihurtune, aldapa eta aize gogorreki aur-pegia eman behar izan zien. Berrito gogor jo zuen azkeneko muturrean. 38 minutu eta 36 segundotan egin zuen Zarauztik Aiaraingo bidea.

Oraindino ezagutzen den markarik onena egin zuen Iruntxiberrik Azaroaren lauean.

Jendea gutxi asko bide guztian ikusten zen. Izan ere begira egoteko giroa ere alakoxea zegoen. Jende-rik gehiena Aian pilatu zen.

MUTIOZABAL

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

OSTAS. 48

GAZTEIZ (Vitoria)

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK

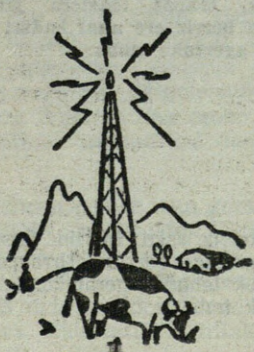
ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 URRUT. 11450
DONOSTIA

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Korrelavega ko Perla joan
etorriak

Donosti'ko Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

zeruko ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Bulea Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasune-tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes-te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adela 1.º Bulea
D. L. NA 80-1963

NOLA IRAUN LURGAINLEAN

Berriketarako gogoak kentzen dituen liburua idatzi dute Edward Goldsmith, Robert Allen, Michael Allaby, John Davoll, eta Sam Lawrence jaunek. Ez dira edozein. Inglaterrako jakintsu handiak ditugu. Hoietakoa batek baino gehiagok irabazia du "Nobel Saria".

MANIFIESTO PARA LA SUPERVIVENCIA deituraz gaztelaniatu du "Alianza Editorial"ek.

"Gaurregun ditugun azterketarako bide eta gaiak agertzen dutenez, ondorio larri hauetara heldu gara, diote. Ez dugu bizirik iraiteko erarik izango mende honen bukaerarako, gure seme-alabek ezpairik gabe ezagutuko dute biziaren azkena, gizadia eta biziak bizirik iraiteko moldeak, desegiten ari diren joerak erro-errotik moztzen ez baditugu."

Beste batean diote:

"Miloi erdi inguru dira kimikazko sorkari berriak. Noraino iritxiko dira hauek erabiltzetik datozen ondorioak? Ez dakigu. Jakin dakiguna hau da: dagoeneko, gutxienez, 280 abere mota ugaztun, 350 egazti mota eta 20.000 landare mota arriskuan jartzen dituzte. Egia da, esango du norbaitek erdi negarrez, baina halere "Homo sapiens", gizonak, arranoak edo loretoak batek baino gehiago balio du. Halakoari, arranoak eta loretoak behar duten bizi-arnasa beretik bizi behar duela gizonak ere gogorazten diogu. Ez da beharrezko bizi-giro guztia desegitea ondamendi bat sortzeko. Aski da egiten ari garena egitea: baso eta oihanak moztu, urez estalitako lurrak lehertu, hauts hilgarriak, plastikozko zaborrak, ur zikinak, eta lantegietako ondakinak bota eguratsera, ibai, erreka, eta lurrera bizi-giroaren orekari eta moldeei eusten dieten bizidunak galdu arte."

Lurreko bizi-moldeak desegiten ari garela diote. Neurtua dagoela bizi-borroka. Belar, landare, zomorro, piztia eta abere gaiztoen indarra bat ere txarrik ez dutenen indarrak desegiten duela. Izadiak baduela berezko galga bat bizi-giroa gal ez dadin.

"Tropiko oihan beldurgarrietan ezin konta ahala zomorro da. Halere ez dituzte hango zuhaitzak jaten ez ihartzen. Eta inori ez zaio bururietan oihan hoiek gal ez ditzeten belar-galtzaile, zomorro-hiltzaile eta erdoil-kentzaile diren hautsez estaltzerik. Bestalde gure soro, belardi eta baratza honelako hautsez estaltzen ditugu. Izadiaren hautsi ezinezko "legea" ahazten zaigu."

Izadia antzuarazten ari da gizona eta ondakinenez betetzen. Bide hontatik berehalaxe lurjoko omen du. Hala da jakintsu hauen ustea. Eta ez da munduaren azkena, laster datorrela sinesten duten Jeovaren Lekuko direlako. Arrazoi sendoak ematen dituzte.

Lau jarrera omen daude arazo latz honen aurrean:

Bat, arrazoiak ukatu, zoro ateraldiak direla esanaz.

Bestea, "Bihar hilko gara eta bitartean jan eta edan dezagun eta jolas gaitzen lasai".

Hirugarrena, "jakintsuek asmatuko dute zerbait gauzak konpontzeko".

Hiru jarrera hauek ezjakinarenak edo zoroarenak edo ardura-gabearenak dira.

Beste bide jator bat hartu behar da, arrazoizko eta zentzuzko bide egoki bat: arazoari aurpegi eman eta bizi-giroaren oreka aurkitu.

Oraindik ez da gure artean jendea behar bezala arazo hontaz jabetu. Gure ibaiak eta urak gero eta zikinagoak daude. Gure eguratsa gero eta beltzagoa kelarrez. Gure lurrak gero eta pozoitua goak. Gure mendietako arizti, pagadi, zumardi eta gaztaindiak gero eta soilduagoak. Egan, berriz, aideplanoak besterik ez ditugu ikusten.

Neurriak hartzeko garaia heldu zaigu. Hontaz arduratzen direnei eta hontaz zerbait dakitenei dei egiten diegu. Astindu eta jorra dezatela arazo hau.

Ez dugu lurgainean bizi ahal izateko bizi-giroa galdu behar.

KIRTENTZULO

—Uste duk hik benetan arrisku hori badagoela? Taldeko lagun asko ezagutzen diat nik, eta gehienak jatorrak dituk; ez dituk iritzi horretakoak...

—Uste duk hik hori? Ez, motel! Euskaldunok ez gaituk horrelakoak, eta horien artean ere gehienak ez zeudek horretan...

—Uste duka hori? Egin zak inkesta bat; eta gehienak iritzi horretakoak ez direla aurkituko duk...

—Uste duk hik? Fantasmak ikusten dituk. Gehienak...

Lelokeria horiek behin eta berriz eta berriz entzun izanak leporaino gauza. Gehienek hau, gehienek hori, gehienak hura... Eta, zer axola guri gehienak zertan dauden? Zer axola izan dute inoiz «gehiengo isil» horiek kondairaren obra-kuntzan? Non dira, edo non izan dira, nagusi «mayoría silenciosa» horiek?

Gehiengo isilak zertan dauden berdin zaigu!

Horra hor ene erantzuna argi-eta-garbi. Zergatik? Santiagon, Atenasen, Moskun, Bifar, Pragan, Lhasan, Budapest, Rhodesian, Rio de Janeiro, Uruguayan, Kowaiten, Republica Dominicanan, Persian, eta zuk dakizun herrialde horretan, gehiengo isilak oro zampaketa egunean «kaputt», eta biharamunean txalo eta irribarre nagusi berriari. Egia latza hauze izanik, zer ari gara gu, politika analfabetismoaren «merckx»en arteko super-«merckx»ok, «gehiengak» zertan dauden galdetzen? Zer axola? Zer gehiengo eta zer debru?

Zer da, izan, «majorité silencieuse» famatu horri egin ohi zaion gorantz faltsua, kaskabel maltzurak harrapakinari entzun erazten dion sasi-txilin soinu atsegina baizik?

Populuak zapaltzenago, eta «majorité silencieuse» horiek goraipatzenago, Casanova lotsagalduek bortxatu nahi dituzten emakumeen laudorioak goronkiago egin ohi dituzten bezalaxe.

Gehiengo isil guztien ezagutza bakar, berekoikeria eta zirtzikeria dira. Gehiengo isilen menpeko jartzea, eskasaren eta zikoizkeriaren morroin bilakatzea litzake. Che Guevarak eta Luther Kingek sinetsi egiten zuten; automobila edo fubola jainkotzen dituzten populuek ez. Gehiengo isilak, horregatik, ez zaizkigu batere axola; et agure etsaiei ere, sinetsita egon, zipitzi ere ez.

Kondairaren giltzarria gutxiengoak dira, minoriak, eta hauek eskuetan lortzen dituzten gizarte-aparatoak. Herrien

eta ideien patua gutxiengo eskuzabal horien mailan jokatzen eta erabakitzen da. Gutxiengo mistikadunak zaizkigu axola, hortaz: bai guri, bai gure etsaiei. Beren buruaz beste ere zinki eta lehiar arduratzeko gertu daudenak, herriarentzako zerbait emateko eta egiteko gertu daudenak zaizkigu axola: bai guri, bai gure etsaiei, baita «gehiengo isilak» goiz eta arratsalde aiputan dituzten horiei ere.

Politikaren mailan, hortaz, begiak populuetan eta gehiengo isiletan ez beste ezertan josirik daudenek, besterik gabe, beren burua baztertzen dute kondairaren gidaritzatik. Ene lagun batek gupidagabeki esan ohi zuen bezala, «puesto que no pueden asimilar ideas, acaban tragando hechos».

Berdinketaren neurria den entropiak heriotzaren aurrerapena neurtzen du. Hots, Fisikaren entropia eta Soziologiaren gehiengo isilak, hor nuntz bait: elkarren kide ez badira ere, elkarren eiterik ez zaie falta. Estrukturaketaren neurriari, berriz, «negentropia» deritza, anti-entropia gutxi gorabehera. Bizia eta estadistika araberako berdinketa, elkarrepp aurkari.

Zenbat haur doa gaur euskal ikastoletara? Hamasei mila? Bego horretan. Gehienak, beraz, ikastoletatik at gelditzen dira. Hori dela bide, nork erabakiko luke ikastoletan gertatzen dena garrantzirik gabea denik? Ez guk, eta ez ikastolaren bildur direnek ere.

Z. ARGIA hau, era berean, hamar mila aletan saltzen bide da: Euskal Herriko jendaketa arabera, hortaz, % 0,4 bakarrik; eta Baionako ZABAL euskal aldiakaria, 300 aletan besterik ez (% 0,012). Ene ustez, halere, bai bata bai beste, oso inportanteak dira; eta batere maite ez gaituzten argien ustez ere bai. «La Gaceta» baino inportanteago biak!

Elektoralismoa daramagu, ordea, bihotzaren erdian: lagun batek, boto bat; hortaz, gehiengo isilak nagusi. Hortaz, poliki-poliki, gehiengo isil horiek joan daitezkeen abiadan bakarrik, gehiengo isil horiek mindu gabe beti, gehiengo isil horien gurtza zentzugabea. Zorigaitzez, ordea, aski hazia naitzen nik neronek ez dut neure botoa inoiz inon eman; eta sekula emateko aukerarik izango dudana ez zait gauza agiria iruditzen. Ene boza, beraz, ene boto bedekatu hori, zer axola kondaira egiazkoaren mailan? Ongi jaioa nintekeen horren zai egon banintz! Eta zuk

zeuk, zer diostazu? Maiz emana?

Hortaz! Zer ari gara esaten? Gizonak gehienak hil, hiltzen eta hilko dira boto-bidez kondairaren hildoa inoiz azbete batez ere aldatu ez dutelarik.

Baina, egon apur batez oraino! Boza «libroki» emateko aukera izan duten horietaz, zer esango? A. Conte jaunaren arazo hitza hor dute oraindik ere zalantzak izan zitzaizketen; eta hori Frantzian! Zergatik?

Irratia, Telebista, Eskola, Unibertsitatea, Armada, Eliza, Kapitala, nork kontrola eta goberna, eta «gehiengo isil» famatu hori bere alde horretxek izango duelako. Eta gainerakoak ere... kasu! Gehiengo libereatea gezurra baita.

Hortaz, zer? Askok ere kezkatzenago naute ni artikulu hau irakurriko duten gutxi horiek, irakurriko ez duten gehiengo guztiek baino.

Populuek ez dutela, hortaz, kondaira egiten? Noski! Miraria litzake etxe-barneko arazoez eta eginkizunez gainditurik dauden horietxek, «res-publica»z fitsik ez dakiten horietxek, herriaren buruhauste ez eta zampaketa futitzen diren horietxek, kondairaren harria beren eskuetan atxikitzea! Nola liteke horrelakorik? Nola liteke «Philips»en etorkizuna «Philips»en problemez futitzen diren eskuetan egotea?

«Kondaira populuek egiten ez badute, beraz, jasan egiten dute»... Noski! Nork urratuko ditu orain bere soinekoak? Stalinistek agian? Pinocheten lagunek? Hemengo eta hango Watergate guztien «aprobetxategiek»?

Kondairaren mailan, gehiengo isilen batasuna, gehiengo isilen HUTSA baizik ez da. Kondaira at mamitzen da.

Gutxiengoek egiten dute kondaira, gaur eta beti. Buruzagitzak nora, populuek hara. Eta gure galdera BAKARRA, beraz, hau izan behar: ZERTAN DIRA BURUZAGITZAK?

Kondaira-bururak «gehiengo isil» horietatik at gertatzen dira.

Eta burruka horiek, akademizale eta super-intelektualen kontra garbiki aitor dezagun, gutxitan, bakanka baizik ez dira bakezko jardunak.

Kondaira honela egiten da, eta ez kondatu zaigun bezala. «Ene! Nora goaz, hortaz?». Xuxenki ez dakit.

Baina zein zozo-zulotatik IR-TEN BEHAR DUGUN behintzat gauza ezaguna zait; ezen gu gauden zulo honen atarian, hau irakurri bainuen sartzerakoan: «KIRTENTZULO».

LARRESORO

LAN ASPERGARRIA

Aspergarri gertatzen ari zaio lantegiko lana gizonari. Ez da gaurreguneko lana lehen bezain astuna gorputzarentzat. Ez da lehen hainbat asto-lan egiten. Eta, agian, behin ere baino hobeto ordaintzen zaio egiten duen lana. Baina hau behearazago aztertuko dugu.

Halere «katean» egiten duen alna aspergarri, gogaikarri eta nekagarri gertatzen zaio langileari.

Lan era erraza da langilearentzat eta etekin haundikoa nagusiarentzat «katean» egiten den lana. Horregatik ezartzen ari da lantegietan lan era hau.

Baina langilea okitzen du luzaro baino lehen.

Sueziako Volvo automobiltegia ederki nabarmendu da aje hau. Langile askok aldegin du lantegi hontatik funtsezko arrazoiak gabe. Beste asko gaixo itxura eginaz etxean geratzen zen noiznahi. Gehienek erneaturik bizi ziren.

Zerk sortzen zuen langileengan gogorik eza hori?

Ordu gutxiako eta ondo ordaindutako anal da Volvo-kolana.

Baina «katean» egiten da. Hori berbera ikusi da «katean» lan egiten den automo-

bilgintzako beste lantoki askotan ere. Hutsune nabarmeneko autoak atera izan dira. Eta ez noski, nagikeriaz edo alferkeriaz, hutsune hoiek ikusten ez zituztelako, nolabait barruko odol txarra agertzeagatik baizik.

Lanak pozik egingo bada, baldintza batzuk, giro bat behar du. Beharrezkoa da burua erabiltzea. Ederki erabiltzen da artistaren eta inbestigatzailearen lanean. Bai pozik eta gogotsu jardun ohi direla bakoitzak bere lanetan. Biek ere beren lanean zerbait berria sortu edo aurkitzen dute.

Bestalde, beharrezkoa da gorputza bizkorrazten duen eskulana ere. Horren ordeko besterik ez da kirola. Oso osasungarria gertatzen da eskulana bere neurri batean. Eta eskulanik ez duenak horren ordeko izango zaion kirol hartu behar gorputzaren osasunerako.

Baina itzul gaitzen berriro «katean» lan egiten den lantegi hoietako batera. Zer egiten du langileak? Gauza bera zortzi mila aldiz egunero. Azkenetako akitua geratzen da. Ez du lan gehiegik joarazi, lanik ezak baizik.

Ez gorputzik eta ez bururik nekatu du lan hortan, bere gisara lan egiten duen tresna baten antzera jardun da. Makina bat gehiago bihurtu da. Hutsik eta, egin duen lanetik eta bizi den mundutik urrun somatzen du bere burua.

Nekazariak badu egin duen lanaren poza. Berak egin du, berak eratu du. Zenbat aldiz egon den munto koskan, txapela ipurpean eseririk, goldatu eta ongarritu duen soroari begira!

Ez du honelako pozik «katean» lan egiten duen langileak. Makinaren zati bat gehiago besterik ez da. Ez du egin duen lana bere seme bat, bere frutu bat. Lana ez da bere izerdiaren sorkaria. Makina egiten du guztia eta, lan-

gilea makinaren morroi soil besterik ez da.

«Ipar-amerikako langile askok, dio Stanghton Lpnd-ek, egiten duen lanak ez du zikinik, ez du nekerik, ez du molde haundirik eskatzen, baina aspergarria, gogaikarria eta doilorra da. Gizon hauek nagikerian eta goibelaldian jausten dira, gizon izatea galtzen dute eta automata bihurtzen dira».

Iritxi da gure artera ere gaitz hau. Oso aldapa gora egiten zaizkie lantegiko orduak. Badira horregatik lantegiz aldatutako langileak dagoeneko.

Bestalde, bizitza garestitzen ari da egunetik egunera. Nagusiek, ez dute ahal badute, lan-saririk jaso nahi. Nahi-

go dute merkeago lan egingo duten langileak ekarri.

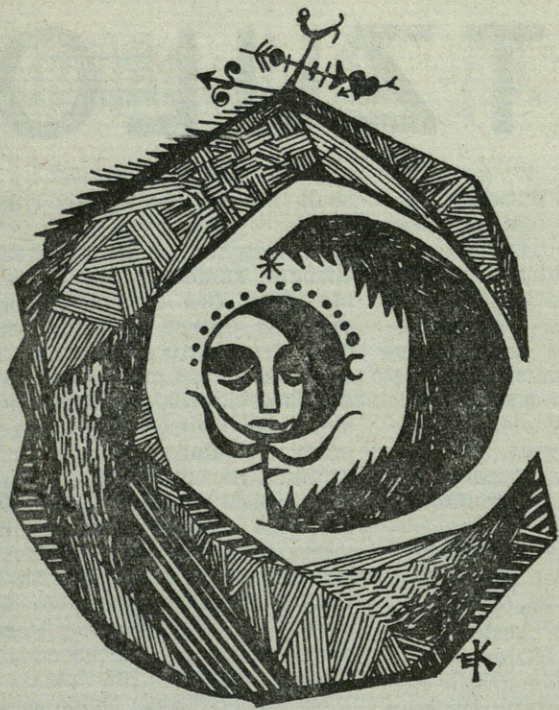
Nondik? Okerrago bizi diren tokietatik. Dagoeneko hemen dabilte Frantziara igarotzerik ez duten afrikanoak lan bila. Jainkoak bakarrik daki zenbat lekutako jendea pilatu den hemen.

Eta dena beren herrialdeetan lanbiderik ez jartzeagatik eta merke zurrian pasatzeagatik.

Honek ondorio latzak ditu bai bertakoentzat eta bai etorkinentzat. Nola herri bat egin kulturaz, hizkuntzaz eta izaez hain ezberdin diren jende hauekin denekin?

Ez al da euskalduna, gehiengo irabazten den tokitara aldegin beharrean aurkituko?

IRASTORTZA

AZAROAK.

“irun” sariak

Esan bezala, urriaren 27an. jakinarazi ziren Irun Hiri Sariak. Orainez gero irakurleak ondotoxo daki izan ziren sariak, eta sariak aipatu baino zenbait xehetasun, ondorio eta berri azaldu nahi genuke euskarazko sariketei buruz batipat.

Literatur sariketak bost izan dira aurtan, hiru gaztelaniaz (poesia, saiakera eta nobela) eta bi euskaraz (poesia eta ipuin): euskarazko sailari dagokionez, aurtan lehen aldiz eratu da ipuin sariketa.

Epai-mahaikoei buruz, Manuel Lekuona, Juan San Martin, Jon Etxaide, Antonio Zabala eta Milagros Bidegain jaun-andreak osatu dute poesia sariketako, eta Patxi Altuna, Aingeru Irigaray eta Mikel Ugalde jaunek ipuinetakoa.

Euskal Poesia Sariketa honetan hogeita bat lan azaldu dira, eta ipuinetakoa, berriz, hogeita hamairu. Beraz, iaz baino askoz ere gehiago poesia, eta erabateko harrera ona ipuinez. Batzaz beste, eta ontolatzaileek bere aitortu bezala, inork uste ez bezain aina.

Sariak, berriz, “Jose de Arteche” deritzen Poesia Saria —60.000. pta. eta Urrezko Gaztelua— “Asekaiz” deritzen olerki sortak irabazi du, Ondarrabiako Martin Iturbek aurkeztua. Martin Iturbe iaz ere irabazle atera zen sariketa berberonetan, “Bizitzako Urratsetan” deritzen lanaz.

Ipuin Saria, bestalde —30.000. pta. eta Urrezko Gaztelua— “Ja Zaharra, Ja aharraren Semearen, Jo eta Ni” delakoak irabazi du, Iñaki Zubizarreta eta Patxi Sagartzazu donostiako Herri-Irratikoek burutua.

Poesia sariketari dagokionez, saritua saritu eta gu epai-mahaiko ez garelarik, bada zerbait aipatu beharrezko, logika eta zentzu apur batez nahiko nabari azaltzen zaiguna; hau da, Irun Hiri Sari hau eta Euskal Herrian barrena eratu ohi diren goi mailako beste hainbat poesia sariketa elkarrekin gonbaratuz gero, ez dagoela beren artean —poeta sarituei bagazozkie— batere antz edota kideatasunik. Esan gure duguna zera da, zenbaitetan era batetako poesiagintza ateratzen zaigula irabazle eta beste hainbatetan bestetako. Edota, nolabait esanez, badugu Euskal Herrian goi goi mailako bostpasei poeta... Irun Hiri Saria tentagarria delarik (60.000. pta.), ez ahal dute poeta hoiek olerkirik presentatzen, ala epaimahaia baino goragotik ari ote dira?

Ipuin sariketari buruz, bestalde, jakin dugu jakin, batzaz beste obra guztiz onak azaldu direla, eraz eta moldez arras bodernoak Sei-zortzi oso oso onak, beste horrenbeste oso oso txarrak, eta gainontzeko hogeitaz inguru, erdi maila on batez.

Sariturik atera zaigun ipuina, “Ja Zaharra, Ja Zaharraren Semea, Jo eta Ni”, gai aski ximple omen da, poliziaen iheska ari diren bi lagunon elkarriketa eta gorabeherak azalduz, baina hain trebe eta biziki azaldu eze, ipuin hariak bi lagunon jokabide, buruhauste eta larritasunean murgilarazten bait du irakurlea.

abebe | bikila

Abebe Bikila etiopiar korrikolari prestua hil zaigu. Eta hil egin behar izan du bizi zela jakin genezan.

Abebe, lasterkari beltzaren, dotore eta azkar hura orain dela berrogeita bat urte mundura jaio zen Mout deritzan herrixka batetan, Afrikako eskualderik txiro eta behartsuenetakoan. Umetan amaika aldiz ihardun behar izan zuen antxintxiketan, ortozik, bere sorterriko basamortu harritsuetan, eta ortozik ere ezagutarazi zuen lehen aldiz korrikatarako zuen dohaintasun aparta, 1960 urtea nErroman eratu ziren Olinpiar Jokuetan maratho delakoaren irabazle atera zenean.

Geroztik, lau urteren buruan Tokioko Olinpiar Jokuetan ere irabazle atera zitzaigun, eta Mexikokoetan ezin ez bazuen parterik hartu ahal izan ere, beste zenbait probatan bere maisutza eta gaitasuna ondotoxo frogatu zigun, Elgoibar eta Zarauzko korrikalari probak lekuko.

● Hain zuzen, haren heriotzaz jakin bezain laster, kole bat bere ohorez eta oroitzapenetan bataiatzeko asmoa iratzarri bide da Zarautzen. Guk geuk, jakina, txalogarri deritzagu asmo honi, baina era berean ezin ulertuz geratu gara, nola horren herri trebe, kezkatu, bizkor eta abillak ez dion oraindik bere ezin semeri inolazko kalerik eskaini. Harrigarri, bai, Lizardik ez du kalerik Zarautzen; eta ez horren harrigarri, “Luis de Iriondo” Zarauzko kazetalarari sarituak ez du —guk daki gunez— horrelakorik salatu.

Oker ez bagaude, duela 35 urte inguru arte bazen Zarautzen Lizardi Zumardia zeritzan hondartza inguruko kale luzeekin bat. Bazen ere, aditza dugunez, oroit-harri bat bere jaiotetxean. Gaur egun, harako zumardiari “Alfontso XIII” deritzate, eta oroit-harriaren aztarrenik ez da inon, milaka zatitan puskatu bait zen, eta ez nahiezta.

Giro hestu hura gainditu zen, gainditu beharraren beharrez, eta duela zazpi urte, iralaren 11an. hain zuzen, Lizardiri eraiki behar omen zitzaion irudiaren lehen harria jarri zen Torre Luzea ostean. Egun hartan, M. Urbietak honako hitz hau irakurri zituen:

Zer izan da zure kondaira
Zarauz herri...
Ez bait dezu ez enparantza
ta kale berri,
ez jolas leku ta
ez bazter polit
zure semeen izenakin
bataiaturik?

Ez ahal da sortu Zarauzko etxeetan
izen haundiko semerik?
Ez ahal degu izan Zarautzen,
zutik eta bizirik dagoala,
pentsa genezakeen gizonik...?

Geroztik, zazpi urte joan zaizkigu, eta harriak harri dirau, ez bait zitzaion inori bururatuko zelai erdian ez sustrairik eta ez hazirik ernearaziko zuenik!

Zortzi urte urte asko da, zerbait funtsezkorik benetan egin nahi denean. Hala ere hobe da, bai, berandu sekula baino. Udaletxeak du hitza, eta Gervasio Juaristi alkateak ekintza. Zeren, oraindik ere baliagarri zaizkigu M. Urbietaren hitzaldiko azken hitzak: Gure artean Lizardi Jauna buru degula, bizi bedi euskera, eta sustraitu eta sendotu dezagun denon eusko gogoa.

Eta hauxe da, hain zuzen, berpiztuko baltiz ere Abebe Bikilak inoiz emanen ez ligukeena. Arrazoi berberagatik irabazi du, nonbait, bere kalea.

literatura III

Azken bolara honetako gaztelaniazko libururen bat aipatzekotan, ezin aipagarriago deritzagu “Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco” delakoaren barrena AUNAMENDIK arestian atera duen Literatura III liburuko-teari.

Euskal Literaturari buruzko III sail hau XX mendeko literatur mugimenduari dagokio batipat, 1970 baino lehenago hil ziren idazleak —gazte nahiz zahar— aipatuz, bait eta, egun bizi izan arren, XIX mendean jaio zirenak ere.

Zenbat eta literatur garaia —berdin historia eta interpretazioa behar duen edozer— gugandik hurbilago izan, hainbat eta zailago gerta dakioke egileari objektiboki lan egitea. AUNAMENDIKo zuzendaritza jabetzen da zailtasun honetaz, eta nahiko zuhur eta kezkatu azaltzen zaigu sarrera gisako hitzetan. Nahiz eta gero —gure ustetan— liburuan zehar asmo hori erabat bete ez.

Penagarri da enziklopedia batetan horrelakorik gertatzea, baina, guk geuk behintzat ez diogu inori borondate onik ukatuko. Aitzitik, lehen ere esanak gara, AUNAMENDIKo Euskal Herriko Enziklopedia guztiz baliotsu, oparo eta eder dela, eta dudarik gabe, era eta maila horretan, Euskal Herrian egundaino egin den gauzarik hobereenetakoa. Baina, jakina, batek ez du bestea justifikatzen.

hitzaldiak

Ezin aipagarriago motrikuarrek moldatu diguten hitzaldi sorta. Hamabi hitzaldi eta bi mahai inguru hilaite soil batetan ez da, ez, egunero gertatzen den programa.

Programa osoaren berri, hain zuzen, Z. Andonegi adiskideak eskaini zigun duela hamabost egun Motrikuo berriak ematean. Geroztik, harako programa eskuratu ahal izan dugu Debako Jose Mari Larramendi-ri esker.

Lerro hauk argitara orduko emanak dira lehen lau hitzaldiak, eta orain zerbait aipatzekotan, datorren aste hitzaldiak aipatuko ditugu, hirugarren eta laugarren asteak azaltzeko gero ere izanen bait dugu nahiko asti. Beraz:

Azaroaren 12an., astelehen egunez, Karmel delako hizlariak Espainiako heziketa orokorraren asmoak (Liburu Zuria) azalduko du. Hilaren 14ean., asteazkenez, Anjel Lertxundi Gure ikastolako heziketaz mintzatuko da. Eta, azkenik, hilaren 16an. alegia, aurreko bi astetako hitzaldietan parte hartu duten hizlariak osatutako mahai inguru bat eratuko da.

Diogun, azkenik, hitzaldi guzti hauk “Luisen” deitu elkarrekin eratu dituela, Gipuzkoako C.A.P. delakoaren laguntzapean.

ipuin lehiaketa

Arrasateko “Lagunak” Gazte Club delakoak eraturik, prestatua da Arrasaten II Ipuin Lehiaketa. Honako lehiaketa honetan edonork parte har dezake, euskaraz nahiz gaztelaniaz, adinez batere mugarik gabe. Hona araurik garrantzitsuenak:

—Ipuinek berriak eta argitara gabeak beharko dute izan. Lau orrialde luze gehien, bi kopiatan, makinaz idatzirik eta bi lerrotarik bat.

—Lanok Club R.C. Lagunak (Santa Marina, 10 - Arrasate elkartera bidali, azaroaren 32a. baino lehenago. Beste sorbe batetan idazlanaren izenburua adiaraziz, bai eta egilearen izen deiturak, adina eta zuzenbidea.

—Sariak azaroaren 24ean. jakinaraziko dira, eta idazlan guztiak Lagunak Club delakoaren arduraean geratuko dira.

no procede

Ppuntuan jakin ahal izan dugunez, bai Durangon azaroaren 4ean. eta bai Lekeition hilaren 11an. eratzeko zen Bizkaiko Bertsolari Txapelketa ez da batere eratuko, ez bait dute antolatzaileek balmenik lortu ahal izan. NO PROCEDE omen dio agiriak.

XX. mendearen amaieran, herri hizkuntzak inoiz izan ez duen laguntza, begiramendu eta babes “omen” duen garai honetan; Euskara eta Euskal Herria edozein ahotan dugun zoriarekin sasoi honetan; liburu zuriak ta derretariko epaiekin euskara bultzatu, indartu, sendotu eta zaindu beharraren premia azaltzen duten ume larri honetan... Bizkaiko Bertsolari Txapelketak NO PROCEDE.

Dena den, esanak esan, eginak egin, ez gaitu zoritxarrez inork ustekabeen hartu. Ez gara ez atzo goizean jaioak. Eta, segurutik, zenbait urteren buruan, takian potian sortu ohi zaigun kondairagile pitxi hoi-tako batek zera esanen digu aho betez. “La desaparición del bersolarismo en Vizcaya es inherente a su desarrollo industrial”.

Zera, kaka zaharra!

txistu hotsa

Mahai gainean dugu Donostiatik zehar Euskal Herriko Txistulari Elkarrekin bidali digun gutuna, sail honetan izan dugun okertxo bat zuzendu asmoz.

Urriaren 7an. 1973 Kirikiño Saria aipatzean, sari-keta horretan parte hartu ahal izateko azken epea abenduaren 31an. izanen dela adiarazten genuen. Hala ere, guk besterik esan arren, azken epea azaroaren 30ean. izanen da, San Andres egunez, alegia.

Horrez gainera, gutun berberonetan jakinarazten digutenez: “Gure aldizkarian (TXISTULARI alegia), cus-kal aldizkariaren berriak jaso eta argitaratu nahi gendukez... Eta, alderantziz, nahi genduke zuen aldizkarian ere Txistulari Elkarrekin berriak argitaratzea. Asmo berri zoragarri batzuk ditugu Euskal Herriko musika eta folkloreari buruz. Nahi genduke TXISTULARI aldizkaria Euskal Herriko “Arte Herriarren aldizkaria bihurtzea, eta Herri osoan zabaltzea”.

Ea ba! Guregatik behintzat ez gera.

irudia irudi

Urriaren 21ean., meza nagusi batez ofizialki inauguratu zen, Ondarrabiako Mendelu deritzan hauzoan, Mikel Garikoitz sanduaren omenetan eraikitako eliza berria.

Diotenez, Mikel Garikoitz irudia txapel handi batez estalirik omen dago, ipar aldeko sandu honek, bizi zelarik, ohitura zuenez gero.

Mikel Garikoitz, baserriko semea bera, eskola gutiko mutila genuen nonbait, eliza barruan txapela kentzen ez bait zion, antza, inork erakutsi.

errepika bezate

Urriaren 24ean. “Oskarbi” kanta taldeak egundainoko harrera izan zuen Eibarko S.C.R. Arrate elkartean. Aretoa gainezka, inoiz ez bezalaxe.

Azaroaren 1ean., berriz, S.C.R., Arraten bertan, are arrakasta eta harrera hobea izan zuten Xabier Lete eta Lourde sRiondo kantariak. Jendeak lurtean eta eskaileretan jarri behar izan zuen, eta ateak ireki egin behar berriz, kanpoan geratu zirenak entzun ahal izan zezaten.

Errepika bitzate berri hauk “La Gaceta del Norte” eta “La Voz de España” egunkarietako J. L. Bengoa Zubizarreta eta Yon Echarri kazetalarik zintzoek, duela hilaite, toki berean, Alonsotegiko “Gure Ametsa” haur kanta taldeak eskaini zuen saioan hemezortzi entzule baino ez zela egon jakin eta kanpai-hotsez adiarazi bait zuten.

azken berriak

Azaroaren 1ean., domusandugunez, VIII Euskal Liburu eta Disku Azoka ireki zen Durangoko Andra Mari Urbarriko arkupeetan. Eta lehen egunean hain zuzen, orain arte inoiz ez bezalaxe, Gerediaga Saria jakinarazi zen ondorengo egunetan ikusle eta erosleek hartaz jakin zezaten.

Epai-mahaia Juan San Martin, Jose Luis Lizundia eta Luis Alberto Aranberri jaunek osatu zuten. Hona erabakia:

VIII Euskal Liburu eta Disku Azoka Saria, “Axular: Mendea, Gizona, Liburuak” izeneko liburuari, Aita Luis Villasantek egina eta JAKIN Taldeak argitaratu emana.

Akzesitak: Literatur balioegatik, “Goiko Kale” nobelari, Anjel Lertxundik idatzia eta GERO editorialak argitaratua. Irakas eta pedagogi balioegatik, “Euskal-duntzen” metodoari, Bilboko talde batek taxutua eta Cinsa delakoak argitaratua. Azterketa lanagatik, “Kultura Proletarioaz” deritzanari, Joxe Azurmendi burutu eta JAKIN taldeak argitaratu duena. Haurrentzako liburuaren artetik, “Ipuinak eta Olerkiak eta...” izenekoari, Oñatiko ikastola haurrek egin eta Cinsa Bilbokoak argitaratu emana.

Gaztelaniazko sailean, aurtengo Gerediaga Saria “Estudio Socio Económico Comarcal del Duranguesado” delakoari eman zaio, eta azterketa mailan akzesit bat Jose Ignacio Telletxeak agertu berri duen “Obras del Padre Larramendi. Autobiografía y otros escritos” liburuari.

Horrez gainera, bi aipamen berezi egin ziren, berriz argitara eman diren antzinako liburuaren artean. Euskarazkoen artean “Bible Saindua” izenekoari eskaini zitzaion et agaztelaniaz, berriz, “Máquinas hidráulicas de molinos y herrerías y gobierno de los montes y árboles de Vizcaya” delakoari.

Gerediaga Sariketa honetaz, aurtengo azokaren gora-behera zenbaitz eta bestez, datorren astean mintzatuko gara astiroago.

DURANGOKO BERRIAK EUSKAL HERRIAN ZEHA Jose I. Alberdi, Gerediaga Lehendakaria, eta Jose M. Iriondo mintzo dira. Lolola irratiko entzuleok erne

Palestinoen mixeria gorria

Oraingo honetan ixilik daude. Bazterturik arkitzen dira. Guduan parte artu badute ere, ez dute alaz ere ezerren eraginik egiteko modurik izan. Palestinoak beti errukarri. Juduen historia gogorra izan bada Palestinoena ez da ez azken ogeita bost urte hauetan oso txantxetako izan. Bereak eta bi pasatzen ari dira.

Ez dut ordea gaur Palestinaren historiari egiteko asmorik. Dato batzu, nere ustez arrigarriak direnak, eman nahi nituzke. Dato horien bidez palestinoen arazoa obeto ulertzeko modua izango dugula pentsatzen dut.

Zein dira palestinoak? 1948 urtean Palestinan bizi zirenak eta bizi zirenen semeak dira palestinoak. 1947 urtean ONUk Palestina bitan zatitzea erabaki zuen. Juduei emandako lurraldeak 14.100 kilometro kuadrado zituen, 936.000 biztanle zituelarik. Horietatik 500.000 judu zen. Arabeentzat pentsatuta lurraldeak 11.500 kilometro kuadrado zituen. 814.000 biztanle zituelarik 10.000 besterik ez zen judu. Jerusalemgo iriak zituen 206.000 biztanleetatik 100.000 ziren judu. Jerusalem ez zen ez batarentzat eta ez bestearentzat internazional babesean geldituko zen. Palestina osoan beraz, amarretatik iru bakarrik ziren judu. Ez da asko.

Zatiketa hori arabeek ez zuten onartu eta guduari ekin zioten. Gudu ere laixter galdu zuten. Gudua irabazirik juduek mila kilometro

kuadrado asko bereganatu zuten. 1949 urtearen aseran Israelgo estatuak 20.000 kilometro kuadrado zituen. Garai honetantxe, ain zuzen, asi zen palestino jendea erbesteratzen. Palestino asko berehala bihurtzeko asmoz erbesterratu omen zen. Izan ere, arabeek gudu irabazi eta juduak zapalduak izango zirela ziur uste bai zuten. Usteak erdia ustela... Asmo hori ordea ez zen eragile bakarra izan. Juduen jokera ere oso gogorra zen eta palestinoen bizimodua zaila. Askok horregatik ere alde egin behar izan zuten, bere lurra eta etxea utzirik.

Horrela, 1951 urtean ekainak 30, U.N.R.W.A. (ONUk laguntzeko sortutakoa) erakundeak adierazi zuenez 900.000 palestino erbesterratu bizi zen. Gauregun erakunde horretan izena emandako palestinoak 1.500.000 pasa dira. 1957 urteko eta 1967 urteko guduak bide izan ziren berriro ere palestino asko erbestertzeko. Azkeneko urte hautan erbesterratu direnak ez dira ONUko erakundearen babesean arkitzen. Erbesterratuak txartela, U.N.A.W.A. erakundeak emandako txartela, dutenak alegia, 1.500.000 pasa palestino dira.

Jende hori nun eta nola bizi den jakiteko ez dago burua asko nekatu beharrik. Gehienak mixeria gorrian bizi dira. Asko eta askok «tienda de campaña» dituzte bere etxe. 600.000 pasa behintzat horrela bizi dira. Ezer ez dute eta hor irauten dute nolabait.

LEKU ETA MODU ASKOTAKO JUDUAK

Israelen, gaurregun, iruren bat miloi judu eta 500.000 bostehunen bat mila palestino bizi da. Dakigun bezala, judu horietatik gehienak kanpotik etorriak dira. Ehunen bat estadtutatik etorritako juduez osatutako estadia da Israelgo estadia. Horiek denak elkarrekin bizitzen jarzea ez da ez brometako gauza.

1948 urtetik 1951 urtera arte 700.000 judu sartu zen Israelen. Horietatik gutxi gora behera erdia Ipar Afrikatik eta inguruetakoa arabe estadtutatik etorri zen. Beste erdia Europako lurraldeetatik alde egindakoa zen.

1952 urtetik 1954 urte bitartean berealdia izan zen. 54.000 bakarrik sartu ziren eta 32.500 atera ordea. Batatz beste, beraz, 21.500 judu sartu ziren.

1955-56 urtetan Maroketik judu askok alde egiten du eta baita 1957 urtean Hungria eta Poloniatik ere.

1957 urtea Suezko urtea dela gogoratzen badugu ez gara arrituko judu gehienak arabe lurraldeetatik alde egiten ikustea.

1959-60 urtetan berriaz, %-eko 70 judu Europatik eta Ameriketatik eldutaok dira.

1961-1964 Israelgo estadian 228.000 judu sartzen da, horietatik %-eko 60 arabe estadtutatik datorrelarik.

1965-68 garaian jende gutxi sartzen da. 1966 urtean, ain zuzen, aldegin gehiagok egin zuten etorri baino.

1968 urtearen ondoren, berriro olatu ikaragari baten bezala judu asko joan zen Israelera bizitzera. Gudu bat gerta ondoren badirudi juduen artean alako zirrara bat sortzen dela barnean eta, Israelera bizitzera joateko gogoia suten dela.

Gaur egun munduan, 14 bat miloi judu bizi da. Horietatik, lehen esan dugun bezala iruren bat miloi Israeleen bizi da. Beraz, Israelitik at askoz judu gehiago bizi da Israelen baino. Alaz ere kanpoan bizi den jendearen laguntza beti izaten du Israelgo estadiak.

Aibeste lekutatik etorritako jendearen artean desberdintasun ugari izatea ez da, bestalde, oso arritzekoa. Europatik joandako juduak askoz obeto bizi dira, batatz beste, arabe estadtutatik itzultitakoak baino. Esaten dudaren adierazle, dato txiki bat bakarrik emango dut: Israelgo estadiak lau lehendakari eta lau lehen ministro izan ditu ogei eta bost urte hautan. Zortzi horiek European jaioak ziren. Golde Meir anderea Rusian jaioa da. Arabe estadtutatik etorritako juduetatik oso gutxi ikusiko dugu kargu andi batetako arduradun.

Juduen artean ere berdintasuna izateko asko falta da.

U.N.R.W.A. erakundeak jatekoa eta jantziak emanaz laguntzen die. Illo, 830.000 palestino honako laguntza hau artzen dute. bakoitzentzat, irina 10 kilo, berdura lehorra 600 gramo, azukrea 600 gramo, arroza 500 gramo, eta koipepeun zerbait 375 gramo. Mokadu goxorik ez dago egiterik baina ezer baino zerbait gehiago da laguntza hori.

Erakunde horrek, igaz, 51.600.000 dolar gastatu zituen palestinoen alde. Laguntza horretatik erdia exkas ikasteko gauzetan gastatua izan zen. Palestinoen umeek ikastera joateko modua badute. %-eko 96 ume eskolara joaten omen da. Egia esan, hori asko da.

Erakunde horren laguntzatik at eta erbesterratuaren txartela ez duen, nahiz eta ala izan, beste asko bada. Igaz, 3.457.000 palestino bizi ziren munduan. Horietatik 500.000 Israelen, 400.000 Gazan, 255.000 Libanon, 700.000 Cisjordanian, 800.000 Transjordanian, 180.000 Sirian, 100.000 Persiako kolkuan, 22.000 Iraken eta beste 500.000 Amerikan, Afrikan, eta Australian sakabanaturik bizi dira.

Dato hauk lotsagarriak eta beldurgarriak dira. Onartu ezinezko egoera. Erri horrek bere lurraren jabe izateko eskubidea du. Erri horrek elkarturik bat eginik bizitzeko eskubidea du. Noiz lartuko ote du?

ISRAEL ETA ARABEIN ARTIKO ARAZOA

Bataren eta bestearen eskubideak

Israel eta Arabeen arazoa ezin ditekela konpon Israelen nortasuna eta bizitzeko eskubidea batetik eta palestinoen aberri eskubideak bestetik aitortu gabe, nere iritziz, garbi dagoen gauza da. Israel aberri bat dela eta palestinoek beste aberri bat osatzen dutela uka ezinezko gauza da.

Bestalde, juduei estatu bat sortzeko eskubidea ematean palestinoei bortxa egin zitzailela ere nabarmen dagoen gauza da. Juduak zirela eta palestino asko eta asko erbesterratu beharrean arkitu zen bere lurra eta etxea eta janbidea utzirik. Erri baten piztuerak, juduena, alegia, beste erri bat ondamedira eramane du. Hor, esan beharra dago, zuzengabekeria egin zen.

Abertzale askok, ez du bigarren puntu hau behar bezala ikusten. Juduen aberri izateko eskubidea onartzen du. Norbaitek palestinoen alde itzegiten duenean, abertzalea ez dela izango berehala susmoa sortzen da. Baina, nere ustez, benetako abertzale denak, juduen eskubidea bezala palestinoen eskubidea derriorez aitortu eta onartu beharra daduka.

Baina beste joera bat bada gure inguruetan. Israelen eskubideak aitortzea ez dakit nungo eskuiko atzerakoi izatea bezala da. Fazista imperialistek bat batean jotzen zaituzte. Nik iraultzaren izenean (zer iraultza!) erri bat zapaltzea eta desegin nahi izatea, ezker izeneko edo iraultzaile itxurako zenbaitek bezala, ez dut onartzen.

Arazoa jator ikusteko eta behar bezala aztertzeko juduen eskubideak eta palestinoen eskubideak onartu beharra dago. Rusoek bataren alde egotea eta Ipar Amerikarrek berriz bestearen alde egotea zerbait esan nahi badu ere, arazoaren muinerako ezer guti esan nahi du. Rusoek egiten duten guzia ez da ezkerreko (toki ederrean geunden bestela) eta ez da ere Ipar Amerikarrek egiten duten guzia eskuiko ere. Erri baten eskubideak onartzen ez dituen da neretzat atzerakoi. Esaldi hori da nere azterketaren ardatza.

Baina bi errien eskubide hori nola josi, biek lur berdinean bizitzea eskatzen dutenean? Erantzun bat, neretzat teoriz jatorra dena, eman da, bi erriek eskubide berdinekin, elkarrekin bizitzea, estatu bat osatuz, alegia. Erabaki honi, berez jatorra izan arren, ezinezkoa deritzat. Azken urte hank ez dira alferrikoak izan. Gaurregun hori nahi izatea eta hori es-

katzea ikaragarriko astakeria iruditzen zait. Egoera eta baldintza guziak horren aurka daude.

Gaurkoz, bi erriek elkarrekin pakean bizitzeko estatu desberdinetan bizi behar dute. Juduek beren estadia duten bezala palestinoek ere berea behar dute.

Bi estatu horien mugek, bestalde, ondo finkatutakoak izan behar dute. Israelgo buruzagiek zer eskatzen duten badakigu, muga seguruak, alegia. Israelgo buruzagientzat muga seguruak izatea zer esan nahi du? Etsaien erasoengandik zaituko dituen edo etsaien erasoari erantzuteko denbora emango dien mugak dira juduentzat muga seguruak.

Azkeneko gertaerak erakutsi dutenez, 1967 urteko gudua ondoen gelditu ziren mugak seguru xamarra dira juduentzat. Baina urte batzutura seguruak izango ote dira? Muga erabakitze hori juduko tresnen aurrerapenen arabera erabakirik dago. Baina arabeak lozorrorik esnatzen ari dira. Oso tresna aurreratuak azaldu dituzte. Gero eta tresna aurreratuagoak izango dituzte gainera. Orduan gaurko mugak ez dira nahiko izango juduentzat. Irteerarik gabeko bidea da hori juduentzat.

Arabeek juduen eskubideak onartzen ez zituzten bitartean eta Israelen eskubideak onartzen ez zituzten bitartean, juduek beren burua indarrez eta bortxaz zaitzea nik gaitzetsi ezin dezakedan gauza da. Gaurkoz, Israel indarrez gehiago da eta horri eskerrak bizi da gainera.

Gaurregun, ez, baina 1967 urtean eta lehenago arabeek gudua irabazi izan balute Israel deseginik geldituko zela dudarik ez dagoen gauza da. Gaurregun, arabeek ezinbestean edo Israelgo estadiaren eskubideak aitortu beharra dagoela ikusten dute. Egoera aldatzen ari da.

Juduen gaurko egoera ez da txarretakoa bere eskubideak onarrazteko. Indarrez bakarrik ez da ordea arazoa konpontzen eta Israelgo kasuan geroz eta gutxiago berfriz. Arabeak geroz eta indartsuago izango dira.

Hemendik aurrera, arabeek bortxaz baino pake bidez gehiago erakutsi behar die Israelen bere nortasuna onartzen. Bere etorkizuna, bere iraupena bide horretatik datza eta ez gudu bidetatik.

Orain arte gudu jokoan azka-

155 milimetrotako «Howtzer» israelarrak, Siriako mugan.

Dayan jenerala gudariek hizketan

rrak direla juduek adierazi dute. Gutxi edo inor ez da izango joko horretan juduek baino azkarrago denik. Beren burua arro azaltzen dute eta ez da gutxiagoko ere. Zer arraio! Orain, politika jokoan azkarrak direla erakutsi behar dute. Pakea, zinez nahi dutela erakutsi behar dute. Irabazle atera dira. Bere eman behar dute lehen pausoa gauza konpontzeko. Urte hautan, modua ere izan dute eta nere iritziz ez dute asmatu. Orain oso une onean daude. Pakea egingo al dute...

Arazo honek, oraindik luzaz iraungo du. Denbora beharko da. Dena den, denen artean erabakitako mugak izan beharko dute.

Palestinoek zer? Horien arazoa zuzentzeko juduen esku asko dago baina ez dena. Arabe estadiak ere badute zer eginik. Juduen ainbat eru dute nere iritziz arabe estadiak. Izan ere, zinez nahi izan al dute arazoa konpontzea. Ez al da aitzaki eder bat izan beren agintaritzari eltzeko eta gauzak lehen jarraitzeko. Errua besteren bizkar erantsiz ez al dute beren burua zuzitzeko biderik egokiena aukeratu? Sadate jaunaden bidea ez al da hori izan? Geroak esango.

Dena den, palestinoen arazoari erantzun bat, erantzun jator bat ematen ez zaion bitartean ez da benetako pakerik izango. Errien gain egindako konponketak ez dira pake eta zuzen bide.

Juan ELUSTONDO

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS bertan baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi piflak; gañera esne putzuak, Oñe guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

BRAMAN - EKARN'raho
AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRANG

Urtebetez: 481989 - 487728

Iparagutia, 8 - DONOSTIA

HAIN IKULTURA EZ DEN EGUNKARIA

OSTIRALA

2

AZAROAK

Euskaldunok

eta
heriotza

ASTELEHENA

5

AZAROAK

Astelehen
beltzak

Azken gauotan, loak hartu baino lehen, «Muerte en Murelaga» liburua irakurtzeari ekin diot.

Gure heriotzarekiko patxada *tradizional* hori hautsia zaigula uste dut. Patxada hura posible egiten zuen gizarte-tankera eta gizarte-bizitza hil dira, eta gure egungo bizimodu honetan zail da oso heriotzaren aurreko patxada. Gehiegitan erre zaizkigu betazalak, gehiegitan edan dugu bizitza graskada batetan, presaka, gauza asko egin nahirikan baina sarri hutsegiaz.

Primeran gogoratzen naiz. Nere amona sukaldeko ertz batetan zegoen. Zerbait josten ariko zen, beti horretantxe jarduten bai zen. Eskolatik irten berria nintzen ni eta askaria jaten ari nintzen. Ordulariaren tik-tak lasaia aspergarriago egiten zuen arratsaldea.

Abots batzuk atarian. Bost en bat gizon, bizkar gainean beste bat zutelarik.

—Arlotan ari zen. Han aurkitu dugu. Besterik ez. Amonak josteko erabili zituen hariak soinekoan zeduzkan oraindik. «Aitaren» isil bat. Eta bere barrengo sua. Kanpotik ezer ez. Ximurren bat gehiago, agian, bere aurpegi ximurrean.

Hildakoa nere aitona zen. Gizarte harek zuen heriotzarekiko patxada nunt baiten sustengatua zegoen, eta gizarte haren alderdi kaltegarrienak kontuan harturik ere, zail izango du gizarte berri honek heriotzaren justifikatze bat aurkitzea. Ezereza, hutsa.

Gure gizarte eta gizarte haren artean Unamuno dago. Euskal Herriko zenbait ikastetxetan Unamuno aztertu izan bazen, eta puntu honetan hain xuxen ere aztertu izan bazen, zerbaitegatik gertatu zen horrela. Baina, halare, Unamunoren ikuspegia gertuago ikusten dut nik kristau ikuspegi patxadatsu hartatik gaur egungo ikuspegietatik baino.

Gizona bera, nahiko justifikatze daiteke bizitzeko, demagun, baina heriotzak ez du barkatzen. Behin Benito Lertxundirentzat egin nuen poematxo batetan nioenez, «haurrek ere badakite, zein zaila zaigun bizitza, haurrek ere jakin dute, zein erreza den heriotza».

Eta nun gelditzen gara? Merezi ahal du behin-behingo bizitzari *sooo!* egin eta pentsatzen jartzeak?

Bada gure herrian makina bat arrazoin, barrena korapilatu eta hamaika zurrunbuloetan itotzeko. Uste oneneko lagun zenuenak bere mahaineko jakiak ukatu eta bihotza hersten dizunean, egoera batek, itxaropen esoa eskeini diozun egoera batek, potto egiten duenean, lan ugarian gogo guttirikin aurkitzen zarenean...

Zenbat astelehen beltz gure bizitzan! Ulertzekoak dira astelehen beltz guziak, baina gure herrian jende gehiegi dago bere bizitza astelehen beltz etengabe duena. Mila arrazoin direla me-rio. Eta jende gehiegi galdu dugu alferrik. Atzo lankide genuena, etsai dugu gaur. Edo-ta bere etxean sartu zaigu behin betiko bere bizitza masokeria aspergarri batetan edanaz, eta bere zilbor-esteak miazkatuz.

Honelako astelehen beltzetan Biblia har, eta Job-en pasarteren bat irakurtzea atsegin zait. Pasarte laburrenak ere ikaragarri lasaitzen du nere bizitza.

Poesi liburuak ere asko atsegin zaizkit. Eta gaur, nere astelehen beltz honetan, ikastolako lan joriak asetzen ez nauen honetan, Juan Mari Lekuonaren liburua izan dut eskutan, lagun zintzo:

Orla da gure bizitza:

odei igeskorrak

ur-gaifnean dagin

itzala bezela...

Biziaren biziz

aitortzen detela,

ispillu gaifneko

atsa naizela:

utsa bezela.

Eta nere bizitzako ezerezen leihoa, halare, nahiko zabala dudala erabaki dut.

ANJEL LERTXUNDI

BIOLOGIAZ ARI GARA; BIOLOGIAZ ARI AL ZARA?

HIZTEGI TEKNIKOAK

Gure kultura giroan bete beharreko alde asko dugu, beharrik gabe gaude zenbaitetan egina irensteko, eta ez dugu indarrik beharrik sortzeko, telebistak sortzen digun bezala.

Gure egoera honelakoa delarik, bagoaz aurrera, bakoitzak ahal duen hura eginaz. Geuretako bakoitza geure bidea egiten ari gara, errazago bait zaigu —gure egoeran areago— nork berak bere bidea egitea, besteak eginikoari jarraitzea baino.

Bakoitzak, geurori hobeak iruditzen zaizkigun hitzak darabilzkitu, honela edo hala idatziak. Itzultzailearen esku Mujikatik hitz hau edo bestea hartzea. Hots, egunero bide berriak urratzen arigara.

Jakin Editoriala, urrats batzua aurrera egiteko asmotan, alor bakoitzeko hiztegi tekniko batzuk eratzeko asmotan aspaldidanik ari da.

BIOLOGIAZ ere hori egiteko asmoa hartu zuen eta, Aranzadi Natur-Zientzia Elkartearen etorri zitzaigun horrelako lan bat gure gain har ote genezakean galdezka. Guk geure laguntza eskaini genion eta berehala lanean hasi ginan.

Guk ere, bide urratze hortan hamaikagarren ez gertatzearen aurretik eginik zegoena biltzeari ekin genion. Hobeto esateko ekin nion (lan hori nere gain hartu bait nuen).

Bataren eta besteen languntzaz ezagutu ahal izan nituen Biologiako liburu guztiak, bildu, irakurri ditut eta, fitxatan jarri dut hango hiztegia. Hitzak soilki bildu ditut askotan, baina bizi-bizian biltzen ere saiatu naiz, idazleak frase barruan darabilzkitan bezala biltzen ere saiatu naiz; frase eta guzti jaso ditut holakoetan.

ERABILITAKO LIBURUAK:

- «Vizcaya y su paisaje vegetal» E. Guinea 1949.
- «Gure Mendi ta Oihanak» I. Munita Apaiza 1952.
- «Aves de España y Europa» R. Peterson Ed. Omega, 1967.
- «Biología» Donostiako Seminarioan 1968.
- «Landareen Mundua» Margo Ederdun Enziklopedia, 3 - 1968.
- «Aberdeen Mundua» Margo Ederdun Enziklopedia, 4 - 1968.
- «Eguztien Mundua» Margo Ederdun Enziklopedia, 13 - 1970.
- «Xomorroen Mundua» Margo Ederdun Enziklopedia, 14 - 1970.
- «Lurraren Kondaira» X. Garmendia, 1970.
- «Perritxikoak» I. Linazasoro, Aurrezki Kutxuan, 1971.
- «Seksu ezibidea» Etor, 1971.
- «Ikastola hiztegia» (Multikopiaz), 1971.
- «Arboles y Arbustos» Madrid, 1971.
- «Itsasoko Gauza Harrigarriak» Gauza Harrigarriak Saila, 1971.
- «Animalien Bizitza Ikutua» Gauza Harrigarriak Saila, 1971.
- «Oihaneko Gauza Harrigarriak» Gauza Harrigarriak Saila, 1971.
- «Izadiaren Gauza Harrigarriak», Gauza Harrigarriak Saila, 1972.
- «Txorien Gauza Harrigarriak», Gauza Harrigarriak Saila, 1972.
- «Mundu Berdearen Gauza Harrigarriak», Gauza Harrigarriak Saila, 1972.
- «Aranzadi Hiztegia» Aranzadi Elkartea (Editorialetara zabaldua), 1972.
- «Haizeak, Euria eta Klima» Zientzia Saila, 1 - 1972.
- «Uraren Indarra eta Klima» Zientzia Saila, 2 - 1972.
- «Erleak eta Ezitia» Ikastola Liburutegia, 2 - 1972.
- «Onddoak eta Ezitia» Ikastola Liburutegia, 4 - 1972.
- «Plantas Medicinales» P. S. Ed. Omega, 1972.
- «Zortzi Urte arteko eskola-Hiztegia» Euskaltzaindia, 1973.
- «Giza Bizia» C. Goena, 1973.

Bildutakoaz aparte izanen da gehiago ere, bada ziur aski. Ezagutzen al duzu zuk? Adieraz ezaiguzu. Egin dena aztertu nahi baduzu, zator. Hots, ezertan lagun badezazu lan honetan, zai gaude. Egindako lana Tolosako Jakin-en dago. Cuartel Kalea, 2. Tolosa. Eskutitzak zuzenbide honetara zuzendu.

Ohar hau Z. Argia eta Anaitasunara bidaltzen dugu.
MARZELINO AIZPURUA

Euskaltzaindiaren batzarra

Euskaltzaindiak, joan dan urriko 26an, bere hileroko batzarra egin zuen Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren jauregian.

Horra bertan erabilitako gai nagusien kontua:

Atsekabea eta dolumina agertu, Aita Anjel Goenaga euskaltzain laguntzaile eta irakasle argia hil egin delako.

Urriaren 6an Arrasaten, euskal irakasle titulua lortzeko egindako etsamien berri eman zen. Titulu hiri lortu dutenak 42 izan dira.

Eusebio Maria Azkueren omenez azaroaren 11an Lekition Euskaltzaindiak egingo duen batzarraren egitaraua onartu zen.

Durango eta Lekeition, azaroaren 1 eta 11an ospatuko diren Bizkaiko Bertsolarien txapelketetarako Epai-Mahaia jarri zen.

Barne Araudia berrizatzeko jarriarik den batzordeak, goizean izandako bileraren kontu eman zuen.

Zortzi urte arteko eskola hiztegiaren lau, bost eta seigarren zerrendak finkatutzat eman ziren, oharrak biltzeko epea igaro denez gero.

Gregoire Eppherre euskaltzain laguntzaile izendatu berriak bere estreina aldiko lana irakurri zuen. Gaia: «Bidarraitarra» eta «Arranua bortietan» bi kantuetaz.

Jazinto Fernandez Setien euskaltzain laguntzaileak beste txosten bat irakurri zuen. Gaia: «Haurren mintzaira berezia eta euskara».

(Euskaltzaindiaren Prensa Bulegoko Agiria)

EUSKERAZ EDO ERDERAZ IDATZITAKO

II IPUIN-LEHIAKETA

ARRASATEN

Antolatzaile: Mondragoeko «Lagunak» Elkarteak.
Babesle: Donostiako Aurrezki Munitzipala.

OINARRIAK

- 1.—Nahi duten persona guztiak har dezakete parte txapelketa honetan.
- 2.—Ipuinak baldintza hauek bete beharko dituzte.
 - a) Gaia libre uzten da; agertu gabekoak izango dira.
 - b) Idazlanok lau horrialdeko zabalera edukiko dute, gehien dala, alde bakar batetik makinaz idatzirik eta tarte bikoaz.
 - d) Egileek bina kopia bialiko dituzte.
- 3.—Idazlanak «Lagunak» Elkartearen etxean aurteztuko dira (S. Marina, 16); edo esandako zuzenbidera korreoz igorri.
- 4.—Dena dela, idazlanaren izenburua (lema) eta egilearen izen-abizenak, adina eta zuzenbidea sobre itxi batean bialiko dira.
- 5.—Idazlanak aurkezteko epea 1973-ko Azaroaren 23-an amaituko da.
- 6.—Azaroaren 24-n bilduko da antolatzaileek izendatutako epai-mahaia, idazlanak irakurri eta lehenengo eta bigarren saria emateko. Sari berezia izango du euskeraz presentatutako lan onenak, 15 onenak ere Poz-sari bat izango dute.
- 7.—Epai-mahaiaren erabakiak behin eta betikoak izango dira.
- 8.—Epai-mahaiaren erabakiak garaiz adieraziko dira eta ipuin guztiak «Lagunak» Elkartean geldituko dira.
- 9.—Araudi honetan alpatzen ez denik gertatuko balitz, antolatzaileek erabakiko luteke.

bazkari onaren zainpargarria
eta txarraren esalgargarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzfa, 19 - Urrut. 413801
Donostia

Eibarko kaleen izenak direla-ta

IMANOL LASPIURRI, Kruzetatar Odilek ERANTZUNA

Urriaren 21ean agertu zan Zeruko Argiako "Kultura Gaiak" orrian, neri zuzenduta bidali zenuan eskutitz bat, "Eibar-ko Kaleak" gaia artuaz egin nuan lanagatik.

Leenbizi, eskergabeko bat izango nintzake zure laguntzari erantzuna eta eskerrak emango ez banizkio. Orretaz gainera, badira oraindik garbi ipintzea naiko nituzkean gauza batzu.

Idazlan guzietan, ongi dakizun bezela, idazleak, elburu finkatuak izaten ditu, eta "Eibar-ko Kaleak" deritzanean, garrantzirik geien zuana Udalarri zuzendatuta zoan deia zan. Ea Eibar erriko kaleen izenak, beste toki batzuetan bezela, euskeraz idatzita agertzen diran leenbai leen.

Lan oni sarrera bezela eta Eibarko kaleen kondaira labur bat egin naiez, Gregorio Mugicaren "Historia de Eibar"-en, kale auk zituzten izen zaarrak artuaz Etimologia eta Morfologiaren bide irristagarrietan sartu nintzan. NERE IRITZIAK EMANAZ, EZER BAIETZU GABE, TA GALDERA ERARA IPINIAZ ORREGAITIK.

Gai oni buruz hipotesiak emateko zorian aurkitzen geranez bakarrik, bakoitzak iritzi auk onartzeko edo bereak egiteko eskubidea du. Ala gertatzen zait neri ere, eta ona emen zergatik baztertzen ditudan zure iritziak:

1.º UNZAGA

Mugica-ren "Historia de Eibar"-en Untzaga bezela XIXgarren gizaaldian agertzen da. Leenago ULSAGA zeritzan; ala dio idaztiak:

"El año 1747 esta plaza se llamaba de "Ulsaga" y era de muy escasas dimensiones". (361garren orrialdea, OBRAS MUNICIPALES).

Ta ez au bakarrik, 1.600garren urteko acta batean ere ala agertzen da:

"En las casas del concejo y Ayuntamiento de esta villa de Heivar día del Arcángel Señor Sant Miguel que se conron 29 días del mes de Setiembre de 1.600 años, por ante mí Miguel de Iturrao ... se ha de elegir conforme a la ordenanza al alcalde que sea de dentro del cuerpo de la dicha villa, que es a saber de la puente de Barrencalea hasta los tres portales de ULSAGA, calle de Elgueta y calle de CHURIO o calle de SOMERA.

Beste aldetik, UNTZA-GA zuk diozun bezela "Untza (hiedra, lierre) den tokia litzateke beste misteriorik gabe".

Ona emen R. M. Azkuek bere Diccionario Vasco-Español-Francesen dioena:

UNTZ:

- 1.º Quicio (Alta Navarra)
- 2.º Onza (Baja Navarra)
- 3.º La Hiedra (UNTZ+A, Común)
- 4.º El buho
- 5.º Clavo (Vizcaya)

GA:

- 1.º Sufijo de nombre que indica privación.
Hoy es limitado el número de palabras en que se usa, Gozaga, Ezkerga...
- 2.º Alteración del sufijo de acción KA después de N y L. Laxtanga, Aringa...

Emen ikusten danez UNTZ GABEKO TOKIA LITZAKE, eta ez UNTZ TOKIA.

2.º TXURIO

Zure hipotesia eta nerea benetakoak izan daitezke, baina baita gezurrezkoak ere, biak hipotesi bait dira eta ez teorema.

Somera, erdal itza, euskeratu ezker "Goien Kale" izango genuke, (Diccionario Castellano-Vasco, Plácido Mugica). Badakizu zein joera aundia izan duan beti Eibarrek erderazko itzak bereganatzeko, eta Txurio-kin batera Somera izena ere bazuan kale onek.

Ez dakit Juan Zuri de Gorostiaga zertarako jartzen dezun, Gorostiaga (abizen eta jatorriko baserria) Agiña Balleran dagoanaz gero, eta zuri, gaitzizena edo izena baino garbiago agertzen bait da. Bestela begira zazu "historia de Eibar" berberan, Eibarko Hijos Ilustresetan Juan Zuri de Gorostiaga, Gorostiaga abizenan nola sartzen duan.

Gainera, azkenengo urteetarako ez da agertzen inoren izenik daraman kalerik Eibarren (leena, "Arrabal de Mari Angela"), au da, erria politika auzietan sartu zanean.

Bukatzeko, bein eta berriz mila esker zure iritziengatik. Nik, 15 urtekin ainbeste gauza ditut ikasteko oraindik! Zu bezelako maixuen erakutsiak beti onartuko ditut.

Norbaitek nere idatzia kontuan artu duala eta, gaiak zerbait esan diola azaldu didazu, nere iritziak gogoko izan ez dituzunean, erantzun bat emanaz.

Uste det baina, gauza batetan iritzi berdina degula: EIBARKO KALEEN IZENAK EUSKERAZ IDATZITA IKUSTEA ALIK ETA AZKARREN.

Ta nola auxa dan nere lanaren elburua, amaituta ematen det gure eztabaida.

Agurtzen zaitu.

KRUZETATAR ODILEK

ANTXIETAREN ETXEAN, Azpeitian, JUAN LUIS GOENAGAREN ERAKUSKETA -LURRAREN KEMEN ZENTZUKORRA BEHAR DUT.

Irailaren jaiarrats eurtsi honetan, behin eta berriro Antxietairen etxera joan gara. Aitzakirik aski badugu bisita hau egin diziogun; bertan baitago, ia azken egunetan, Juan Luis Goenagaren erakusketa. Ez dugu nahi izan geure iritzi soilak bakarrik agertzea; haatik gostpasei lagun elkarturik gaude. Lagunarte honetan dago Goenaga ere. Arratsalde guztia elkarrekin igaro dugu, Egurtzaneko Jokini eskerrak, Azpeitiko etxe "Zaharra" behetik hasi eta gorainoko parte guztitan ikusi ahal izan dugu. Emparangoa ere ikusi nahi genduen; baina gaurkoan, guk uste baino azkarrago, arratsaldea ilunabarraren altzoan kokatu da. Etxe "Zaharretik" Kanpora orduko ilunpetan ginenez, beste baterako utzi dugu hairen ikustea.

Lagunarte giro honetatik sorturiko lerroak dituzu beraz irakurle; guk geuk askotan lagunok iritzi eta galderak soil soilik idatzi egin ditugu.

Juan Luis Goenaga Donostian jaio zen, Urtarrilaren 9an 1950. Hamazazpi urtetan hasi zen se-rioki lan egiten, pinturarako grina ordea umetandik erne zitzaion: sei urtetan egin zituen lehenbiziko kuadroak. Bost urteotan Alkizako Otsomendi baserrian aritu da. Ez daduka bertan behar duen giro bakesua. Goenagak Donostian egin zuen lehenengo erakusketa, Antxieta hau du bigarrenago eta datorren Azaroan, Durangon egingo du hirugarrenago. Ezin itxaropentsuagoa dateke beraz artista honen etorkizuna beraz.

Goenagak hitzak emeki emeki ebakitzen ditu, beti lurrera begira mintzatzen zaigu, begiak solairuan tinkatuaz.

"Artea nere bizitzaren era edo forma bat da, ez nere izaeratik kanpora dagoen zerbait. Nere bizitza eta nik sortu dudana obraren artean ez dago etendurarik. Biok (bizitza eta obra) nere izaeraren egoera agertzen dute. Gure Euskal izaera, gure arbasoen nortasuna, gure Herriaren izkutua dut helburutzat Bide honetan Barandiaranen azterketak interesgarriak zaizkit.

Goenagaren esposizionak, hutsarte isilean inguratzen gaitu. Bere barrenago esperientziak osatu duen obra honek bi komunikabide ditu: pintura eta fotogintza.

—Noibdanik eta nolatan hasi zara fotogintzan?

—1971an heldu nion lan honi. Zergatik?... ba pinturak beti muga batzuk ditu. Nik artea eta prehistoria elkarri lotu nahi dizkiot, bide honetan eman ditudan urratsak esperientzia handia eman didate; posibilitate izugarriak daude lantegi honetan. Ni hasi bakarrik egin naiz eta fotografiak asko lagundu dit.

—Zer esanahi zenuke, zure pintura aldia iragan dela?

—Ez, horrelakorik ez dizuet esanahi. Pintura beharrezko dut, pintura neretzak sensitiboa da. Garai eta aldi ez berdinetan arkitu naiz. Iragan ditut figuratibo, paisaje, abstrato etab. Gaur fotogintzan tinkaturik nago. Kolorea sobratu egiten zait, neretzat, kolorea obra-rik kanpora dagoen zerbait da eta balorerik ez du. Oteizak ongi dioen bezela.

—Aspaldiko ametsa zuen Goenagak Azpeitian erakusketa bat egitea. Herri zahar honekin loturarik badu.

—Herri honekin harreman haundiak ditut. Nere aitonaonak, hemen, Azpeitian bizi izan ziren. Haien gorazarrez ere egin nahi izan dut erakusketa hau. Antxietairen etxe hau oso gogozkoa dut Nere kuadroak etxe honen kideko dira. Etxe honek, nere kuadroekin kideko datorren isiltasun berezi bat du.

—Pittin bat pentsatzen egon ondore, berriro arira datorrigu.

—Historia bat behar dut. Ni historia hori mamitzen ari naiz Ezagutu ditut nere arbasoen baserriak, mendiak, bideak, ohartu naiz Ernio inguruan bizi zirela. Ernio oso garrantzi handia du neretzat. Mendi hau geroz eta gehiago ezagutu nahi dut. Inguruotako jendeen izpiritu apaletan, bizirik da oraino ere antzina liluragarri harrak ezarri zien zantzuak.

—Pio Barojaren irakurtzeak, zertaz argitu zaitu?

—Ene bizitzan, Pio Baroja funtsezkoa izan da. Barojak paisajea ulertzen lagundu dit, pertsonak ezagutzen, baita gure Lurra berezia dela eta berari itsatsiak gaudela ere ikustarazi dit Don Pion lanetan Altxateko Jauna dut gogozkoena.

—Goenaga, Alkizako Otsomendi, bakarrik, bere zakur leialaren laguntasuna besterik gabe, gizarte-ari ihes egin nahiik?, herritik at?

Zerk bultzatu zaitu Alkizako bakardadera?

—Bakardadeak badu alderdi txarrik ere, hitzak abaztu egiten dira, oroimena moteldu. Ez noa inoren ihesi, hemen nago, hemen jarraituko dut bukaeraraino. Donostia-ko hiri handian jaiotzeak bultzatu nau Alkizako bakardadera. Hau agian, neure karakterrean darmanan arloa izaki; ez dakit, nik oroskopoa ez dut federik; baina jaiotegunari importantzia handia ematen diot. Askotan pentsatzen dut Pio Baroja, Txillida eta Barandiaran jaio ziren egunetaz.

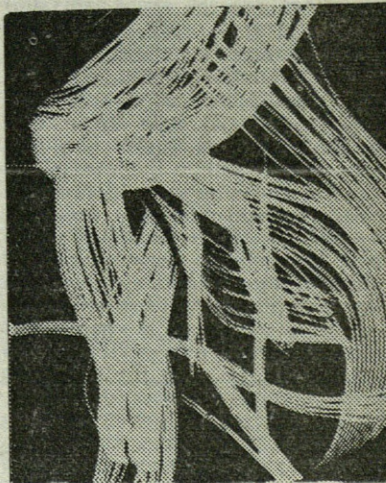
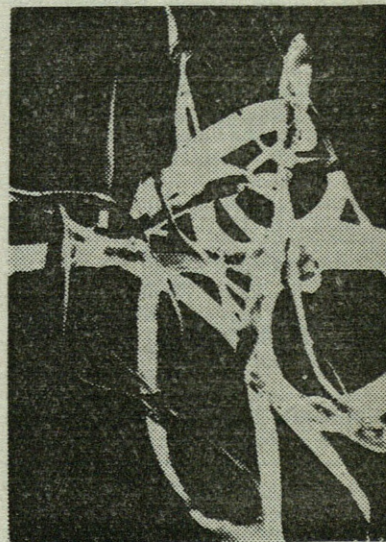
—Zure kuadro askotan hutsarte nabari da, hutsarte isila.

—Gauza hoiek hor daude isilik, jendea ohar dadin, hutsarte isil horretan parte har dezan. Lan hau Donostian egitea ez da posible, horregatik nago Alkizan. Ez dakit ulertzen didaten, ni beste mundu batetan bizi naiz. Lurraren kemen zentzukorra behar dut. Zuek diozuen "hutsarte isil" hori ez ezik, bizi beharra ere agertzen dut. Mendebaleko larritasuna maiteago dut Ekialdeko patxada baino; nere "isiltasuna", bulla isila da. Nik lur gainean ipintzen ditudan txotzak, sokak eta harriak ez daude bakarrik, haien artean, ni ere hantxe nabil. Gaur hutsik dauden bideotan lehen jende asko ibili ohi zen. Nik izeki dudana leihatila zahar horretan, gizonaren atzaparren zantzuak ageri da, hots zerbait biziduna, antxinatea eta gaurkotasuna.

—Solalsaldi honetan gauzak argi agertzen dizkiguzu, baina galzto ahal da zure obra bere osotasunean konprenditzea?

—Zail egingo zaio bai, kotxearen zarata eta burundaz 80 belozidatzen datorrenari. Lan hauk gauraren isilean eginak dira, kontzentratutik, erne, buruargi etorri behar du hemendik zerbait ganorazkoa eraman nahi duenak. Jendeak zer konprentituko duen zer ez duen, pentsatzen ez nahiz egoten: egin behar dudana ahalik ondoena egiten saiatzen naiz. Ni neure ikuspegitik ari naiz gure nortasuna ezagutu nahirik. Lehen esan dizuet, prehistoria, mitologia etab oso gogozko ditudala.

—Zigarro keak ezul batzuk eginarazi dizkigu, solaskideon artean gero eta berotasun handiagoa. Halako batez nondik nora ez dakigula: "hi Goenaga, artistaren ogibidea, eroso ahal duk?"

—Nere bizitza osoa loturik zego. Guztia behar diat, zerbaiten bila ari nauk. Nire obra, galdera gehiago duk eratzuna baino. Diruagatik ezer ez, artista soziedadaren aurka doana duk. Eta ez zak pentsa diruz bapo hornituri gabiltzanik.

—Gipuzkoako artea ahul samar dabilela berriki irakurri diagu.

—Bai zera, sekula bezain indartsu zego. Etorkizun ona dik arteak Gipuzkoan.

Halabiz gure aldetik ere. Goenagaren erakusketa Antxietairen etxean ikusteko erosotasunik izan ez duen irakurlea bihoa Durangora datorren Azaroan.

ANATSAN

oiñati

Irakurgai guztiak ez zaizkigu sartzen berdin begietan zeaz; batzuk astun eta sail samarrak iduriturik edo guretzat gai ezegokia delako. Orain aipatzen ari geran liburu au, oso atsegingarri eta bizkor irakurri dugu asieratik azken orria bukatu arte. Au da, TXINGO, oiñatierrri jatorriko Sabin Iriarrek egiña.

Egilea, ezaguna dugu, baita bere ibili batzuen berri ere zertxobait entzunak ginen, baina emen ez dira azaltzen eta orregaitik uste dugu langintza onek jarraipena izango duela. Beste liburu bat.

Sabin, "artu ik Aloña aspittik bialtzen dostau lekaixua eta zabaldu mutikotan gure lagun izan zan Iñakiri".

—oOo—

Orain irureun urte sortu omen zan Arantzazu auzoan Gesaltza baserria. Leen ermita eta benta zegoalarik, egin zuten baserria eta bertan jarri zen bizitzen Zumalde deiturako sendi bat. Beste bi bizitza arrezkerokoak bait dira.

Gaurregun, iru gizaldi geroago, Zumaldekarrak jarraitzen dute basetxe ortako bizilagunak.

Etxeke seme-alabak eta jatorriko talde bat bildurik, ospatu dute irureungarren urte zoriontsua.

OTABORA

hernani

EHIZA DELA ETA AURTEN ERE BERRI TXARRAK

Ehiza garaia dela eta urtero urtero entzuten dira han hemenka berri txarrak. Aurtengoak mingarriak izan zaizkigu hernaniarrontzat. Oraindik gogoan daukagu Manolo Eraunzetamurgilek Moncayoko mendietan izan zuen azken trista. Ez behar batek, akzidentek batek, bi tiroz bizia moztu zion.

Handik egun batzuetara ehizera zihoazen osaba-ilobak bidean mandoa jo eta akzidentez hil ziren. Ehiza dela eta badira beste hiru hernaniar zaurituak. Aurtenehiz dela eta berri txarrak izan ditugu. Aurtenehiz ere diogun, oraindik ere gogoan bait ditugu lehengo bi urtetan hil ziren Txantxangorri elkarteko bi hernaniarrek. Eta egia esan, ez genduke berri txar hauen zerrenda luzatu nahi.

BENETAKO EUSKALDUNAK OTE GERA?

Irakurri dugu Zeruko Argian izenburu berarekin argitaratu den lana. Hernaniarrok geure buruari beste horrenbeste galdetuko bagenio, zer erantzun jasoko ote genduke? Haurrei euskal izena ipintzea, haurrak ikastolara bidaltzea, euskal aldzikari eta argitaldarien arpea izatea, ondo dago baiña ez da nahikoa. Euskeraz hitzegin egin behar dugu. Gure etxeetan euskal giro bat sortu, euskal kultura bideetan abiatu, gure ezjakintasunean gehixeago kezkatu, euskal literatura hobekia go ezagutu, gure analfabetismoa behin eta betirako gugandik uxatu. Badago zer eginik, eta horretarako nork berak etxetik hasi behar.

IÑAKI

andoain

Andoaingo LEIZOTZ bailaran, AXULAR izena duan haitz bat bada. Gaurregun askotan aipatzen dugu Axular idazlea; badakizutenez, Axular izengotia bere basetxearen izenetik zetorkion edo handik hartu zuan. Gizaki ospetsu hura Nafarroakoa zan, Urdazubikoa hain zuen. Axular basetxea sortu zutenak, Andoaingoarekin zer ikusirik baote zuten edo Andoaingo mendi haitzari izena ezarri ziotenak nafarrekin? Axular haitz horren azpian edo azpi aldean, herrirako urak hartzen ari dira, Azu eta Baltzuketako urontziak betetzeko. Aurtengo udan urak agortuko zitzaizkigunik ez genuen uste baina egia beste bat izan da eta urik gabe geratu gara. Urontzi handia baina urik ez; ea datorren udan nahikoa izaten dugun!

Lehengoko batean Legarra-Etxebesteri oroitarria jasotzea eskatzen nuen edo karrika bati beure izena ezartzea. Ezer egin dea? Ez al du merezi?

Pilota tokiaren alboan jasotzen ari diren etxeak nolatzat ari dira egiten? Honelako astakeriak egin behar zutenik ez genuen uste!

Gure euskal idazkera arras zaila dala diote gure herriko irakurle batzuek; gure idazkera zaila izateko jakinduri motzekoak garala esango nieke hoiei eta Euskaltzaindiaren aholkuetara bihurturik gaude. Demokrata geranez Euskaltzaindiaren mendeen gaude. Gai askotan aburu berekoak ez bagara ere, guztien onurarako baldin bada, amore eman beharko diegu, geure burua ukatuz eta geure iritzia behar danerako utziaz. Euskera batuan idazteak eta Euskaltzaindiaren aholkuetara makurtzeak ez dut uste inori kalte egingo dionik; gure idazkera zaila dala baderitzazu horrek bere zuzenbidea badu. Idazten duanari galde egin edo jakintsuei. Idazti eta liburu onak badaude gaurregun eta haiek irakurtzea ez litzake gaizki etorriko.

Herri xehearren mailan idazten dugula nik deritzat, beti, noski mailatan gora igo nahiez eta herriko hizkera baztertu gabe. Gure idazkera zaila bada eta berau ulertzerreza egiteko hor dijoazkizute gure lantxo honen hitz batzuen zailtasunak edo hitz ezezagunen esan nahiak.

Aipatu = aitatu

Urontzia = depositoa

Dea? = Ahal da?

Alboan = Saihetsean

Arras = Erabat, oso

Aburu = Iritzi

Onurarako = Probatxurako

Eta gure herriko hizkera eta Euskera gaitzen nola joan dan ohar-tzeko, hor dijoazkizute hitz batzuk, lehen, orain hirurogei urte esaten zirenak eta galdu direnak.

Hitz hoiek idatzi izan banitu, hitz zailak edo arrotzak direla esango zenukete eta idazkera zaila izango litzake. Baina gauza ez da horrela. Abeltzain. Abereentzako estalpea edo ostapea.

Abarrakitu. Txikitu (Erderazko destozar).

Abeltzain. Abereek zaintzen dituna.

Abesajo. Abegi ona; ongi etorrria (hau erderakada izanen da, noski).

Negar zuzmur. Negar zotinak (Erderazko lloiqueo).

Gaurtik gerora eta uzten badiate, honelako hitzak sartzeko as-

moak daduzkat, ea galdutakoak berpizten ditugun eta ezezagunak ikasten ditugun, Euskera idatzia bat izan dadin.

Taldeko BINGEN

irakurleak
mintzo

EUSKALTZAINDIAREN BIGARRREN MAILAKO KARNETA NOIZ?

Euskaltzaindiak prestatu dituen azterketak, irakasle titulosa eskuratzeko ipini dituen baldintzak, arrera ezin hobeia izan dutela bistan dago. Asko eta asko bait dira karneta hori eskuratzen ahalgindu direnak.

Aditzera eman zitzaigunez, beste bi mailako azterketak ere egingo dira. Bigarrego mailarako prestatu duten programa ikusita, literatura ongi menderatu behar dela oharitzen gera. Eta ez noski, karneta ateratzearren baka-rrik, gai honetaz geure literaturaren berri izan dezagun ere ez ote litzake ikastaro bat prestatzea komenigarri izango? Irakaslearen problema zuzenduko balitz nork ikasia, ikaslerik ez da falta. Halako beharra sumatzen baita gai honetan.

Jendea lanpeturik dabil oso, baina tartetxo bat as-tero eskainiaz lan ederrik egin daiteke. Ea bada irakaste lan hori bere gain har dezakeenik dagoen!

Donostiar batek

plaentxi

Gure herrian elkarte bat dugu Euskal arloan gogor ari dena; elkarte honek izena, «Soraluzeko ametsa» du. Elkarte hau bostpasei urte sortu zela eta beren lehenengo helburua izan zen Euskara herrian indartu, ikusten zelako gaizki zijoala eta galduko balitz ez litzakela izanen Planetxi.

Orduan anitz kostata ikastola sortu zuten eta poliki poliki aurrera dijoa eta urte guti barru ikusiko dugu ikastola horrek emanen dizkigun kimu berriak.

Baina hizkuntzarekin batera konturatu ziren arras beharrezkoa zela herriko folklorea eta gogor ahalgindu dira herriko ohitura hoiei eusten.

Hau ikusita ahal zuten neurrian saiatu ziren gazteak euskal ohituretan sar arazten, bereziki dantzak eta txistua jotzen erakutsiaz.

Txistulari eta dantzari gaztetxo hauek herriaren izena (nortasuna eta izaera) zabaltzen ari dira, haurren Euskal jaialdi gehienetan parte hartzen; herrian, anitz dira, gaztetxo hoietan etorkizunaren haize-berritzea ikusten dutenak.

Eskerrak ematekoa da Basauri, Orbea txistulariak eta Gabilondo, Axpe dantzariak egiten ari diran lan bikainagatik, gainera deus ez dutela kobratzen balizik eta gazte- txoak ordaintzen dutena, berek egi-

ten dituzten gastuak betetzeko izaten dira.

«Soraluzeko ametsa» gizon hauekin eta isilean lanean jarduten direnei esker, herriko Euskal giroa piskanaka berpizten ari da.

Hitzaldiak:

Plaentxiako Euskal Kulturako gazteriak eratuta azaroaren 6-7-9an hiru hitzaldi izan dira Plaentxiako zine tokian gaueko 8,30etan; gaiak eta hizlariak hauek izan dira.

6 asteartea, Juan San Martin: Harri aroko artea Euskal herrian eta inguruetan.

7 asteazkena, Xabier Azurmendi: Euskal poesiaren gaurkotasuna.

9 ostirala, Imanol Laspiur: Deba ibarreko euskara.

Gazte talde bat

lasarte

LANDABERRI IKASTOLA

Urriaren 21ean egin zuen LANDABERRI ikastolako gurasoekin Batzar Nagusia. Guraso asko bildu zen. Ez denak zoritxarrez.

Aurrean hiru irakasleak hitzegin zuten. Prontxio Elorzak mailaz-maila, urterik urte, emango diren gaiak aipatu zituen hitz gutxitan. Denon lotura nola egingo litzaketen eta abar. Sikologia sailaren zeregina azaldu zigun Luis Mari Sa-

trustegik. Iñaki Usabiagak, berriz, hizkuntzaren alderdia.

Ederki azaldu zuen bakoitzak bere gaia.

Ondoren diru kontuaren berri eman zen. Zehaztasun guztiz eman ere. Zergatik ez zaigun Estaduaren laguntzarik iritxi agertu zen. Zazpigarren ikastarokorik ez geneukeelako ukatu zaigula ikusi zen.

Halere ahal zen kuotarik txiki- na jartzen ahalgindu ginen. Ahal zutenei ahal zuten haundiena ordaintzeko eskatuz.

Oso pozik geratu zen jendea. Eta erantzuten ere hala ari da.

IKASTOLAKO JAIALDIA

Azaroaren 11ean, San Martin egunez, Ikastolako haurrek egingo dute. Zinema «Lasarten» izango da eguerdiko 11,30etan.

Egitaraua laburturik:

Abesti zaharrak.

Bertsoak.

Soinu eta dantzak.

Txalaparta.

Haurrak hezitzea ez da haurrei buruz gai batzuk ikasaztea. Haurrari bere alderdi guztiak lantzen lagundu behar zaio.

Beharrezkoak ditu haurrak honelako ekintzak bere heziera garai- ran.

Jende asko joango dela uste du- gu.

Lehen ere ordu ederrak igaro izan bait ditugu ikastolako haurrek honelako zerbitu egin dute- nean.

BURUNTZA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani. 4

DONOSTIA

i ezkongaiok!
zuren etxerako muebleak

ilero 2.500 pezeta ordainduz eskura ditzakezue

ikus itzazue azken modeloak gure erakustokian

**AMUEBLADORA
COMERCIAL HISPANIA**

MORAZA, 3 eta 14 DONOSTIAN
EKARRERAMANAK ETA MONTAJEA UTSEAN GIPUZKOAN ETA NAFARROAN

San Marcial, 12 IRUNEN

bapatean ordaindu ezkerro deskuento arrigarriak

GIPUZKOA'KO LANTEGIAK AURRERA
ATERATZEN LAGUNDU

Gure eginkizunetan audienetako bat, Gipuzkoa'ko lantegiak aurrera ateratzeko laguntza ematea da. Gure diru laguntzakin, Gipuzkoan lantegi asko zabaltzeko eta indartu egiten dira.

Diru laguntza au era berean, janari gai, etxegintza, burni, mikromekanika, argi indar eta elektronika lantegietara banatzen da... eta beste edozer eratakoentzat ere bai.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GIPUZCOA

baztan

FERIAK

Urriaren 26an ospatu dugu Elizondoko herrian urteroko Urriko feriak. Oraiko feriak ez dira lehenagokoak bezala, anbateko ezberdintasuna daukate eta gauza guzietan bezala zer aldakuntza hartu duten feri hoiek. Gure haurtzaroan eta gero ere hiru egun irauten zuten eta hiruetan jendea ere pillaka bazter guziak betetzen zituztela, baina orai ezta horrelakorik. Joandaneke hogeit edo hogeitabost urte hauetan feriak egun bakarra dute eta hau ostiralekin eta oraindik ferien izen horrek irauten bait du jende aunitz biltzen zaigu Baztango hiri nausian. Atsegin haundia izaten dugu hemen aibertze euskaldun jende ikustea, urte guzian Elizondok duen egunik euskaldunena hau izaten bait da, urriko feri eguna.

Urriko hilabete honek egun onak eta txarrak ere izaten ditu baina bai hoi en artean atsegingarriak ere. Egun ederrak hego haizearekin, usoa aidea eta ihizilariak heken zain, mendi lepo guziak guda lekuak iduri. Nekazariak landako zituak etxeratzen sabaiak ongi hornituak egon daitezten, giro ona eta denentzat atsegingarria. Feri egunean holaxeko giro ederra izan genuen, zerua urdin eguzki goxo batekin eta urtero bezala jende aunitz Elizondan.

Merkatuko plazan azeria ederra eta klase onekoa, tratulari aunitz eta bai jendea ere salerosketan. Azienden prezioa ikaragarri goiti, batez ere aintzinerako behietan. Behi ernariak eta aratxea zutenak ere arrakasta haundia zuten eta franko poliki saldu ere. Baita esnedun behietan ere salmenta polita egin omen zen. Zaldietan erostun guti.

Lur lanetako eta belar ebakitzeko makinariak ere bazuten arrakasta.

Arratsaldean Antxitoneko trinketeen bertsolariak. Bertsolari beste egiteko haxe dugu egunik egokiena, feri egunean Elizondora etortzen direnak denak euskaldunak bait dira eta hortaz gure bertsolariak beste horrek sekulako arrakasta izaten bait du Antxitoneko trinketa tellaturaino betetzen dela.

Bost bertsolari kantari: Xalbador, Mattin, Azpillaga, Mitxelena eta Lazkao-Txiki. Arratsalde goxo bat iragana dugu trinketeen gure koplariek bi ordu hurbil ari izanak direlarik. Erran beharrik eztago entzule guziak zoraturik egonak direla.

Aurtengo feriak joan zaizkigu eta negua gainean dugu, arbolak bilusten eta laster elurra mendietan. Negu bat gehiago geure bizkarrera eta bizia badao...

Hona hemen merkaturako azien den salneurriak

	Pezta bakarrak
Aintzinerako behiak aratxearekin	55.000-68.000
Behi gorri ernariak	48.000-56.000
Esne-behiak, 25-35 litro esne ematen dutenak	50.000-55.000
Esne-behiak, 15-20 litro esne ematen dutenak	38.000-45.000
Mige ernariak	36.000-42.000
Zaldiak:	
Behor ernariak	40.000-52.000
Pottokoak	14.000-22.000
Aragitako zaldiak	20.000-29.000

zestoa

HAUTESKUNDEAK

Hauteskundeetako egunak ere iritzi zaizkigu eta jendeak izanen du zer esana noski Herri Etxeko ordezkari berritzea dela bide.

Egun legalitatean eta hauteskunde bidez gauza asko ez dagoela egiterik badirudi ere, agian Zestoa bezalako herri tipietan zerbait gehiago egin litekeela esanen nuke.

Orain dela gutxi arazo honetaz, begi guziak Txileri begira egon zaizkiau eta norbaitek esanen du hangoa bera gertatzen dela hemen ere hots, legalitatean eta hauteskunde

bidez, egun ezer gutxi egin leikela.

Bainan gu ez goaz hauteskunde hauen bidez herri baten askatasun oso bat lortzera, askatasun horren lehen urratsak finkatzera baizik.

Lehen aipatu dugun bezala, agian herri tipiotan zerbait egin liteke gure egoera objektiboki ikusiz gero.

Hauteskunde hauetan parte hartu behar bada, arazo honi benetako herri-erantzun bat emateko jende egoki bat hautatu behar litzake, herriaren nahiari erantzun-go dion jende bat, alegia. Egungo gizartearen hauteskunde guzietan zenbait gizakume kandidato bezala azaltzen da hautatzaileak egokiera izan dezaten.

Orain ikus dezagun herri tipiotan agertu leiken zenbait postura kandidato bezala aurkezten direnen artean:

a) Zenbait bere interesak zaitzeko asmoz aurkeztu liteke.

b) Beste zenbait aldiz, herrigintza mailan zerbait gehiago egiteko asmoz azalduko da.

Lehenengoak Herri Etxean sarre-
ra lasaia izanen luke noski, bainan, bigarrena izanen litzake benetako herri erantzuna legalitatearen barnean. Eta horrela, herriaren onerako saiaturko dien zenbait gizakume jatorren erantzuna Herri Etxean edukirik, hauteskundeari zerbait aterako diogulakoan gaude.

Agian, hau honela nahi badugu, kontzejal gehienek ikuspegi jatorrekoak izan behar lukete, goitik ezarritako legepean herriaren nahiak lortzea oso zail egingen bait zaio gizakume bakarrari.

Horretarako benetako herri kontzientzia bat lortu behar genuke.

Beraz herritar guziok pentsatu behar dugu zer nolako postura hartzea komeni zaigun hauteskundeetan, ezer kezkatu gabe datorrena datorrela onartu edota herriaren onerako lan egingo duen gizakumeren bat Herri etxean sartzen saiatu.

Ekintza hauetarako zenbateraino gai geran geroak esanen du.

ZINE FORUM

Urtero lege urriaren 26an ZINE FORUM saioa hasi zitzaigun. Lehenengo filma Francisco Rosiren «MATTEI ARAZOA» izan zen.

Benetan filma interesgarria iruditu zitzaigun bai molde eta bai esan nahiaren aldetik. Kapitalismoaren eta monopolioen zenbait akats eta joera garbi azaldu zitzaizkigun nahiz eta garbi finkaturik ez gelditu ondorengo elkar hizketan.

Nere iritziz Zine Forum saio bat herrian hain beharrezko dugun elkar hizketa bat lortzeko aitzaki egokia izan liteke. Bainan, horretarako, lehengoak bezalako filma egokiak ekarri behar lirake eta jendeari gehiago hitzegin arazi edo horretarako bideak ireki bederen.

ERTXIN-HARRI

elgoibar

KONTZEJAL BERRITZE GARAIA ELGOIBARREN

Kontzejal berriak ateratzeko garaia helduaz batera datorkigu betikogaldera.

Komeni ote da kontzejal berriak ateratzen lan egitea? Komeni ote da hor sartzea?

Hemen eta urteetan zehar eta ikastola inguruan izan ditugun beharrak ikusita, gure aldetik ez dugu ezeren zalantzarik.

Gaur egun Elgoibarren ditugun kontzejalik gehienak, ikastolako bazkide eta laguntzaile ditugu. Orain arte sarritan izan dugu berauen beharra eta geroan ere ezin gintezke hauekin ahaz. Horregatik oraingoz ere ikastola bera ez baina bai bere inguruak sortarazi du kontzejal berri mugimendua.

Ondorengo urteetan, ikastolak aldeketa handia egin beharra du eta ahaldenik laguntza gehiena lortzeko, aurrez lan egin behar dugu.

Une honetan, bederatzi kontzejal ikastolako bazkide ditugu eta haue-
tatik seik dituzte haurrak ikastola eta horren alderdi ona garbi dago. Ez gure nahi alda edo ikastolak behar aina, baina geroan ere berauen laguntza izan ahal izateko, aurrez lan egin beharra dago eta Herriaren onerako kezkatutik eta lan egiteko gertu dagoen norbaitu bilatu eta izendatuaz ateratzeko ustetan gara Elgoibarren.

Izendatze hau, Guraso Elkarteak eta bere ardurapean egin da eta izendatu direnak, ikastola eta beste zenbat arazo kontuan hartuko dituzten zalantzarik ez dugu. Alderdi guzietan komeni zaizkigu gutarrak eta lanerako gertu daudenak eta horregatik egin nahi izan da lan hau. Barruan ditugula izatekotan ere, bestela ezer gutxi. Guk hala uste dugu behinik behin.

INJINERU BATEN HITZAK

Haruntz-honuntz injineru gazte baten inguruan ibili beharra izan dut. Horregatik, hurbilagotik ezagutu dut bera eta batez ere bere euskal kezka.

Injineru eta gainuntzeko zenbait karreradun askorekiko pentsamoldea egin bagenuen ere, honek aldaerazi dik. Zeren, gure inguruko karreradun edo goimailako gehienak, ez dira euskaltzale eta euskaltzale diren gutxi hauek, euskaltzale aldietan eta umei hitzegiteko bakarrik erabili ohi dute Euskara eta ez gizonetik gizonera hitzegiteko eta gutxiago negozio kontuetan. «Negozioa, negozioa da, eta Euskara beste gauza bat». Entzunak gara honenbeste eta abar eta abar. Baina jo dezagun ezaulara, hau da, injineru honek zioenera, alegia:

Sei-zazpi urterekin ez omen zekien erderaz tutik ere, ez da ulertu ere. Gero, ikasketak bitarte zirela (fraileen ikastetxean) hamalau-hamabost urtez, gurasoena berrirratzean euskeraz tutik egin ezin eta ulertu ere oso gutxi eta ozta-ozta. Aita-amak erderaz zekiten apurra eginaz eta hauek erderaz egiten zituzten hanka-sartzeak ikusiaz ohartu omen zen bere euskal problemaz eta bera zela erruduna konturatuaz eta ez gurasoak eta erabakia hartu ere bai euskara ikasteko.

Gaur hogetabost-sei urteko euskaldun mutil jator eta langilea dugu berau.

Z. Argia, Anañtasuna eta Jakinen irakurle sutsua eta ez omen zaio anuziorik gelditzen irakurri gabe. Bere etxeko eta lagunekiko hitzez eta idatzizko hartu emanak, euskeraz omen ditu. Eta pozik gehien ematen diona zera omen da; amets ere euskeraz egitea. Honelatsu zioen berak: «zuk ez dakizu zer dan hamar hamabost urtetan erdaraz amets egin ondoren orain euskeraz egitea. Hau ikaragarria da».

Baina oraindik ere beste epe bat jarria omen du. Beste gai gehienak euskeraz menderatzen omen ditu, matematika izan ezik eta berau erreza izanik eta horregatik zioen: «beste lau urtetako epea jarria dut eta urte hauetan euskara ondo ikasi, matematika batuketa labor, eta abar euskeraz erabili eta euskal aldizkarietara artikulatuak bidali eta honetara heltzea da nere eta gaurko helbururik nagusiena».

Betor honelatsuko Injineru eta halatsuko ugari gure euskal baratzara (basora) eta ea noiz irakurtzen ditugun honen lanak. Gehiago gure zer esan?

Etxe-Pe-tarrek

mutriku

ITZALDIK

Aurreko astean esan bezala, Azaroko il onan itzaldi jakingarriak entzuteko aukera ederrik izango degu noski. Guraso eta gazteek elkarturik, kultura bideari jarraituz, elizaren babesean, bear-berrenetako izketaldiak antolatu dituzte. Illaren 2an, Angel Lertxundi idazle trebeak asiera emango dio «Jardunaldien agerpena» oinarritutako arturik. Bertan erabiliko diran galak garraiz aundiokoak izango dirala ziur gaude. Beraz kristau eta euskaldun sentitzen geran guziok, saiatu bear gure itzaldi auetara joaten.

Izketaldi auen azalpenak urrengo argitaraldietan emango ditugu.

PARROKI EGUNA

Urtero bezala aurten ere, Azaroaren 11an, igandez, PARROKI EGUNA ospatuko da. Urtero egin oi dan lege Parrokiaren alde di-
ru biltzea.

Ez aaztu erritarrok, gure erriko Eliza Parrokia eder au, gure aurre-

tiko asaba zaar aiek nekearen bidez eskeifi ziguten pitxirik ederrera degula. Gure zaar aien ikas-
pide zintzoari jarraituz, gure ere geuren aldetik laguntza zerbait ager dezagun biotz zabaleko izanaz, eskupekoa luzatuz edo alduenak alduenaz lagunduz.

ANTZEZLARIK

Uda aldiko oporrak igaro ondoren, GOIZEKO IZARRAKO antzezlariak jo ta ke ai dira antzerki saio-
tan. Jakin degunez, Azaroaren 24-
ean, larunbat gauean Elgoibarko ODEON aretoan, gure antzezlari trebeek Inaki Begiristainen iru ekitaldi dun euskal antzerkia antzeztuko dute. «APAIZ LANGILLE TA GIZON». Elgoibartarrek, antzerki-
zale purrukatuak diranez, une atse-
gingarri bat igarotzeko zoria izango dute itxaropena degu.

JAIOTZA

Arruabarrenatar Antolinen emazte Manterolat M.ª Luisak mutiko zoragarri bat izan du, Aitor izenez bataiatutik. Zorionak gurasoei eta batez ere aurtxo berrien amona Montserrat ZERUKO ARGIAko ar-
pide zintzoari.

ERIOTZA

Irurogeita lau urterekin, Goiko Jaunak beraganatu zun Galparsoro eta Andonegitar Joxe Mari, arrant-
zale zintzo eta kristaua obeagoa. Bere alargun Urreiztitar Zintari, seme alabei eta senditar guziet gure samin-agurra.

ANDONEGI

bilbo

«MARGENES» ALDIZKARIA

Bilbo alderdi hontan nahiko eza-
guna genuen «Márgenes» aldizka-
ria. Hirigintza gaietan sartzen zen
batez ere, eta herri maila batean
borrokalari agertzen zen Bilbo in-
guruko herrien interesak zaintzen
ahaleginak eginaz. Eta jakina da,
Bilbo Haundi honen interesak ez
direla beti hain haundi ez diren
herrien interesekin bat etortzen.

Bilboko zenbait agintariren era-
bakien kritika bat baino gehiago
egina genuen «Márgenes». Son-
tuena, bere ekintzen artean, Son-
dikako aideportua zela-eta egin zuen
karpaina izan zen. Ale batean «re-
curso de alzada» delakoa egitera
bultzatzen zituen irakurleak Minis-
truen Kontseiluak hobeto pentsa-
zezan Bilboko aideportua Sondikan
uzteari buruzko erabakia.

Norbaitentzat ez da oso egokia
izan aldizkari honen lana eta az-
kenean lortu dute isilaraztea.

Barakaldon ateratzen zen hama-
bosteroko hau eta orain arte 22
ale zituen argitaratuak. Bizitza la-
burra. Beti bezala, katea mehene-
tik eteten da.

BILBOKO ELIZBARRUTIAREN PASTORALGINTZA PLAN BERRIA

Poztu egin gaitu, ez dago uka-
zerik, Bilboko apezpiku dugun
Añoveros jaunak aurkeztu dugun
pastoralgintza plan berriak. Lehen-
tasuna duten hiru eginkizun mar-
katzen ditu plan horretan: eban-
jelizatzea, sinistadunen arteko ba-
tasuna eta, pastoral eukturak ber-
ritzea.

Lehentasunezko hiru eginkizun
hauek bederatzi norabidetan kon-
kretu daitezke. Bederatzi helburu
markatzen ditu plan berri horrek
eta lehentasuna, prioridadea, izan-
go dute. Guretzat pozgarrienak,
besteak beste, hirugarren eta lau-
garren puntuak dira:

3.—Gizonen, batez ere behar-
tsuenen, promozio osoan konpro-
metitzea («Comprometerse en la
promoción integral de los hom-
bres, especialmente de los más
necesitados»).

4.—Euskal Herriaren balio bere-
ziel eragitea, batez ere bere hiz-
kuntzari, kulturari, tradizioei eta
ekonomi aberastasun eta iniziatib-
el dagozkienak («Promover los va-
lores peculiares del pueblo vasco,
especialmente en lo tocante a su
lengua, cultura, tradiciones, recur-

sos e iniciativas económicas»).

Ezin kexa gaitzek oraingo eus-
kaldunok gure Bilboko apezpikuaz.
Ea noiz bihurtzen den egia pape-
rean hain polito idatzita gelditu
dena. Badago, bai, zereginik Biz-
kaiko elizan. Ikusi egin behar, egi-
ten den ala ez.

ZENBAT UNIBERTSITARIO BILBON?

Hemengo egunkariak diotenez,
aurten Deustuko Unibertsitatean
inoiz baino ikasle gehiago matri-
kulatu da: 8.000 omen dira Deus-
tuko Fakultate eta Eskoletan ma-
trikulatutak. Bilboko Unibertsitatean,
berri, 6.000 omen dira kursoa ha-
si duten ikasleak. Kalkulu horre-
tan ez omen dira Urtarrilean ha-
siko direnak. Beraz, 14.000 unib-
ertsitario Bilbon. Eta nik galdetzen
dut: hauetatik zenbat euskaldun?
Ezin jakin: guti badira euskal uni-
bertsitarioak, berez, oraindik gu-
tiago dira euskaldun bezala ager-
tzen direnak. Asko dira, izan ere,
beren bost urteak, euskaldun dire-
nik inork jakin gabe pasatzen di-
tuztenak. Izutiak garelakote? Ala
beste zerbaitengatik? Ez dakit.

DEUSTUAR

markina

—Kontzejal barrien aukeratzea
laister errietan. Markinan sei al-
datzen dira. Illaren 13an gurasoek
aukeratuko ditue bi, ogeian sin-
dikal aldekoek beste bi, ta azke-
ne ekonomia ta kultura taldeek az-
kenengo biak. Nortzuk izango ete
dira? Zelango asmo ta gogoakin
sartuko ete jakuz kontzejal bar-
riok? Errestasunak ala eragozpe-
nak izango ete dabez asmo orreik
mamintzeko? Geroak erantzungo...

—Beste urte batzuetan elz, asi
barri dogu errian «Curso de for-
mación familiar» deritxona. Giza-
te arazoak, giza-ekiketa, erlijio,
a u r - a z k u n t z a (puerikultura)...
orreik eta geiago izaten dira urte
biren buruan andre gazteak era-
biliten eta ausartzen dituen gaiak.
Aurten, leenengo ikastaroa egingo
dabe ogeta amar andre gaztek,
astean birritan batnaz, iru ordu
aldi bakoitzean.

Extbarrin, ostera, bigarren ikas-
taroa asteko dira Azaroaren seian,
iaz ibili ziran amazortziak. Oneik
be, asteen bi aldiz, iru ordu aldi
bakoitzean.

—Markina ta inguruetakot erri-
txoetatik ume mordo batzen da
urtero amabosten bat eguneko
udaldia, gazte batzuen ardura-
pean, or nunbaiten igarotzeko.
Umeen gurasoen izenean joaten
diran gazte ezizaille oneik, leen-
engo eurak be ezitze arloan zer-
ikasi premina aundia dabela iku-
sirik, ikasketa batzuk antolatu di-
tue. Orrela, amabosten bein bat-
zen dira, urte buruan gai oneik
aztertzeo asmoz: urterik urteko
umeen sikologia, seksu eziketa, es-
ku-lanak, jolasak, eta abar.

—Erriko eliztarrak «Batzar oro-
korra» euki izan dabe Domusantu
egunean. «Pastoral Batzorde»koak
iaz egindakoaz mintzatu izan di-
ra, ta baita orain asi barri dan
urterako asmoak be azaldu. Lai-
koek Elizan «norbait» dirala na-
baritzeo beste aukeratxo bat.
Ezin ukatu, Elizan «norbait» izate
orretaz batzuk jabetu dirala. «Pas-
toral Batzorde»ko laikoek esate ba-
terako. Baiña, beste kristau talde
guztia?

—Zer ete zan geratu giñan leen-
go egun baten Merzedeko Ikaste-
txe ondotik eta gero «Escuela La-
boraletik igaro giñanean. Ango
txistu otsa! Jairen bat ete zala-
koan, baiña ez. Euneetik gora nes-
ka-mutil txistulari ikasten asi ja-
kuzala. ZERUTXU alkartearen
deiak erantzun ona izan dau, eran-
tzun-asiera beintzat. Orrelako ja-
rraipena izango ete dau?

—Sinistu ezinekoa izan arren,
oraindño badira Bizkaian argi-in-
dar bako tokiak, eta bat geure
inguru onetan, ain zuzen be. La-
ruskain dogu argi-ndar bako toki
ori, naiz ta bein baño geiagotan
berba onak entzun orretaz. Ber-
bak, argirik ez ostera. Baiña, ez
ikaratu! Argiaren orde, «urrutiz-
kiña»-telefonoa-izango dogu lais-
ter: ariak jartzen asiak ditugu eta
Larruskaineruntz urreratzen.

BIKOTE

Lorentzo Lopez de Gereño eta Larrabe

Euskal Herriko gurasoentzat eredu

Xabier Gereño euskaltzain eta euskal idazle ezagunaren aita du Lorentzo. 81 urte bete ditu oraindik orain eta ezkontzako urrezko eztaiak ospatu. Bi egun go-goangarri hoiek ospatzen zituela eta omenaldi bat egin zaio Eskolapioen antzokian.

Antzeslari, bere bilobak ziren. Xabierren "Ikastola" deritzan antzerkia egin zuten. Abestu, berriz, Sabinen. —Lorentzo omenduaren semea—, "Ikusi Mendizaleak" eta abar.

Lorentzo Lopez de Gereño 1892. Irailaren 5ean jaio zen Plenzia ederrean. Aita zena Arabako Galarretakoa eta ama zena Bizkaiko Gorlizkoa zituen.

Euskaltzale amorratua, gizon langilea eta kristau zintzoa izan dela uste dugu Lorentzo. Merezien honelako omenaldi bat. Baita gaur eskaintzen diogun alpamen hau ere. Horregatik inguratu gara beronengana. Euskaraz eta erderaz jardun gara elkarriketetan.

—oOo—

—Aizu, Lorentzo, dakizuen euskaraz etxean ikasia al duzu?

—Ni mutiko nintzenean denak euskaraz mintzatzen ziren kalean. Etxean nola-hala moldatzen ginen. Askotan erderara jo behar izaten genuen. Izan ere oso zabaldua zegoen garai hartan iritzi hau: "Euskaraz baserriarren hizkuntza duk eta kaltegarria eskolarako". Eskolan eta beste ikastetxetan ere ez nuen euskaraz lantzeko bat ere aukerarik izan. Donostiara joan nintzen 20 urtetan. Han lagun onak egin nituen. Batipat "Amaikak Bat"ekoak eta "Euskal Etxekoak". Euskaraz asko aurreratu nintzen. Baina berriro Bilboratu nintzen ekin nion benetan euskeraz

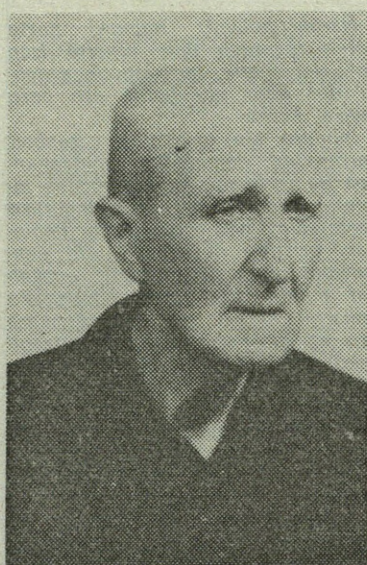
ikasteari. "Aizkibeldar Bingen", Gallastegitar Eli eta Arbeloarekin jardun nintzen hiru urtez gramatika eta aditza ikasten. Urtero berrogeita hamarren bat hasten ginen ikasten, baina hamarren bat bakarrik geratzen ginen azkeneko. Gero beste ikastaro bat "Kiriñiño" haundia maixu nuelarik egin nuen.

—Euskal Herriko guraso asko oso gexak eta arduragabeak izan dira beren seme-alabak euskal giroan hazteko arloan. Zuk nola jokatu duzu?

—Seme-alabak euskaraz ikas dezaten garrantzi haundikoa da amak jakitea. Hortarako ematea, euskaraz zekiena hartu behar nuela erabaki nuen. Hartu ere hala hartu nuen. Zazpi seme-alaba izan ditugu eta guztiak euskal izenez bataiatu ditugu. Eta ez pentsa, gero, beti erraza gertatu zitzaigunik! Etxean behar genituen zerbitzariak ere euskaldunak aukeratu genituen. Meza-liburua eta kristau ikasbidea ere euskarazkoak bakarrik erosten ziren. Euskal giro osoan haziak ditugu gure seme-alabak. Hamalau biloba ditut eta denek dakite euskaraz mintzatzen.

—Eraso eta neke haundiak igaro al dituzu zure jokabide hau aurrera eramateagatik?

—Ez dira berdinak izan Donostiako eta Bizkaiko giroak. Gipuzkoako Diputazioan lan egiteko euskaraz beharrezkoa zen garai hartan. Baina Donostiako Udaletxean zerbitzari izateko ere. Donostian, euskaraz mintzatzen ziren aberatsak ere. Baina Bizkaian alderantziz gertatzen zen. Autarkia euskaltzale ez zirenei eman nahi ez nielako lantegitik kalera bota ninduten. Ezkontzeko egunetan nengoen. Berriz ere arrazoi beragatik

Gereño Jauna

lanbidea galdtu nuen eta espetxean sartua izan nintzen. Urte zailak izan ditut. "Las Palmas de Gran Canaria"ra ere joan behar izan nuen hiru urtez lanera familia aurrera ateratzearren. Gauza beragatik nere-seme-alabek ere sufritu dutena jasan behar izan dut. Baina pasa ziren eta zertarako berri.

—Gaur ez al duzu damurik?

—Damua? Zerena? Berriro jaio behar izango banu, egin nauen bezalakoxea egiteko eskatuko nioke gure Jaungoikoari. Ez dut izan ditudan atsekabe eta buruhausteen penarik. Jaungoikoaren gogoa hobeto betetzeko indarra besterik ez

dut nahi. Gainera pozaren pozez ikusten dut nere lanaren etekina. Euskal arloan lan eta lan ari direla ikusten dut nere seme-alabak. Jaialdiak egiten, ikastola zuzentzen, aldizkarietan idazten, liburuak egiten eta abar. Beren haur guztiei irakatsi diete euskara. Neu ere ahaleginean saiatzen naiz euskal gauzei laguntzen. Zeruko Argia eta Anaitasuna hartzen ditut. Geure herriaren zerbitzuan igaro nahi nituzke azkeneko urteok ere. Zer pozgarriagorik neretzat?

—Euskaldun izatez gainera Jaungoiko gizon eta kristau zintzo zarenaren sonak dira. Nola bizi izan duzu gure kristau izate hori?

—Neure buruaz gehiegi mintzatzen ari naizela uste dut. Baina egia da. Nik aitatat daukat Jainkoa. Nik kristau izan nahi nuke. Ez dakit Jaungoikoa behar hainbat maite dudana. Ez dut maite behar hainbat. Ez naiz behar bezalakoa kristaua ere. Baina hala izan nahi nuke. Ez dut hala izan nahiaren lotsarik. Baina zure galdetari erantzunaz, nik ez dut uste Jaungoikoa maite ditekeneik eta kristau izan, lagunurkoa maite gabe, beharrean dagoenarengana urreratu gabe, herriaren alde lanik egin gabe.

—Hontaz bai al duzu gertaera aipagarriarik?

—Bai, baina, hoiek Jaungoikoak daukan nere bizitzako liburuan daude idatzirik. Ez dira inori esateko.

—Egia diozu, Lorentzo. Halere esaiguzu bat bederen. Kristauontzat ongarri gerta bait ditekete.

—Tira, bada. Zer esango dizut? Bizitzan une asko daude on egiteko. Nik ez dut apartekorik egin. Aipagarriaren bat? Gernikan zen. Hilabete gutxiko haur txiki bat

harrapatu eta bahitu zuen norbaitek. Ez nuen uste ni hortarako nintzenik, baina eskatu zidatenez gero aurkitzen saiatu nintzen. Baita aurkitu eta bere amari itzuli ere. Baina, agian, Badajozko Almedralejon egina da neretzat pozgarriena. Etxe bateko "gerente" nintzen. Etxe haren "sukursalak" ikusi behar izaten nituen, han eta hemen, noizbehinka. Hoietako langile bat gaixorik geratu zen. Ez nien goikoei ezereen berririk eman. Isilik gorde nuen. Neuk egiten nituen gaixoaren ordez lan guztiak "sukursal" hartan. Eta neuk eramaten nion soldata osoa etxera hilero. Hotza zen erlijio gauzetan. Baina azken ordua etorri zitzaionean haren etxera joateko agindua hartu nuen. Nerekin bakarka hitzegin nahi zuen. Hil aurretik Jaungoikoarekin adiskidetu nahi zuela esan zidan. Aitortu egin behar zuela. Nere berekiko jokabideak hortaratu omen zuen. Apaiz bat aurkitu nion eta aitortu eta Jauna hartu ondoan hil zen. Pozez gogoratzen dudana gertaera dut hori. Badakit ez dela ordainik gabe geratuko.

—oOo—

Lorentzo, bere bizitzako gorabeherak idazten ari da. Badu jokabide eta gertaera jakinarririk. Eredu eta ispiu ederra izan da bere seme-alaba eta bilobentzat. Ez daukate saltzeko. Badu non ikasia Euskal Herriko guraso txepel askok.

Urte askotan, Lorentzo. Eta zorionak.

LAPATX

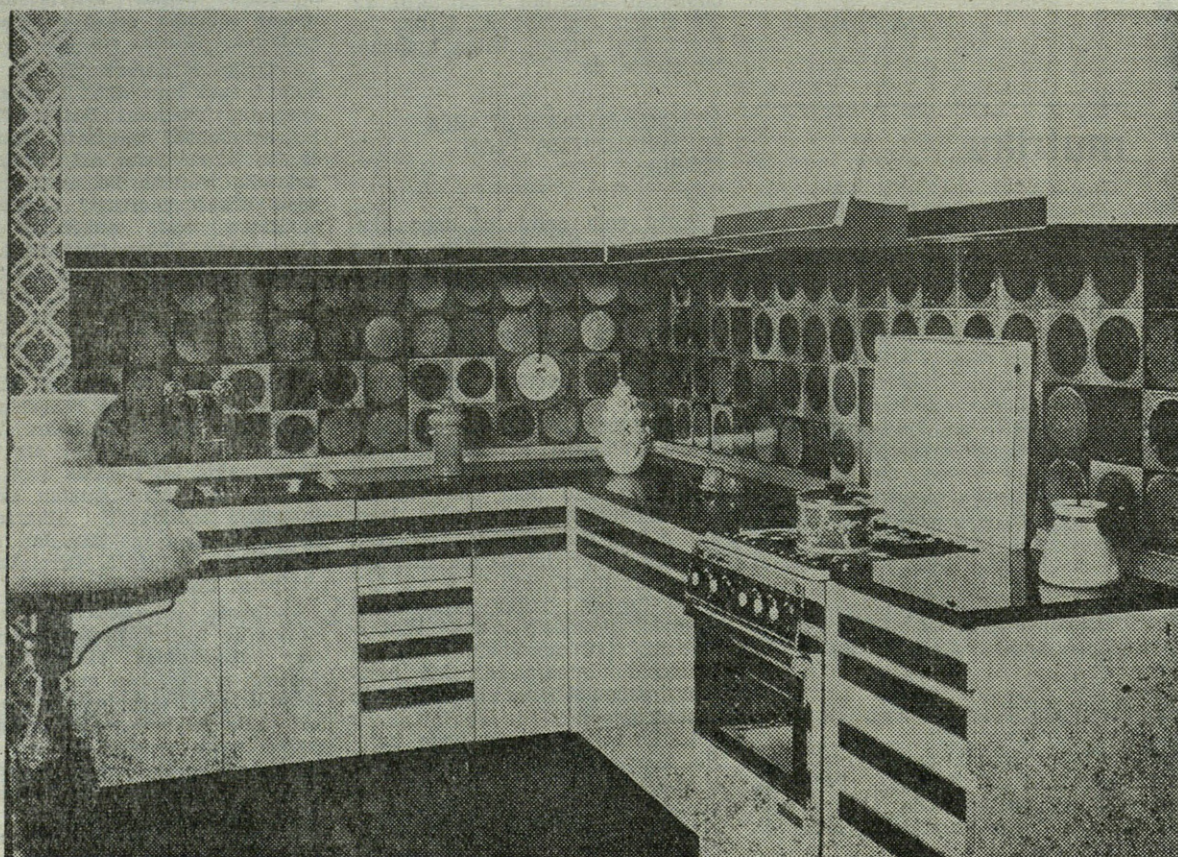

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ERLOJU ETA BITXITEGIA
Eduardo Chopetia

Getaria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

YANY

SUKALDEKO MUEBLEAK
EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S.L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

ELIZAREN ARPEGIA

(II)

Bi zoro leiotik kanpora begira zeuden gauaz. Zer ikusten duk? diotsa bata besteari. Izar zoragarriak, ikusten ditiat. Gezurra diok, lagunak erantzun; ez zegok izarrik, basa eta loa baizik ez duk ikusten. Ez duk basarik or kampoan, dena duk izar. Gezurtia aundia i, dena duk basa, dena loa. Eztabaida izugarria sortu zen bien artean eta, laster ziran biak lurtean borroka, laster bien arpegiek odoletan. Biek zuten arrazoi; goian izarrak dir zigiten eta beean izar eta illargipean basa zikiña nabarmen zan.

—oOo—

Zuk zer ikusten duzu Elizari begiratzean? Izarrak, izar distiratsu, izar pollitak. Batzuek ez dute Elizagan loi tikienik ere ikusi nai. Guztia da zuzen Elizan, guztia eder, guztia bikain. Oien pentsaeretan, ikuitu eta igortzi arin batzuk ongi datozkio. Baiña aldaketa sakonik? Jarrai beza, orain arte bezela, Elizak aurrera. Ez dago zertarako, sakonki beintzat, Eliz-Erakundeek aldatu bearrik.

Eta zure begiek? Loia, basa, lokatza. Batzuen begiek ez dute izar-txo bat ere Elizan ikusten. Eliz-Kondaira barrenean, Eliza orrek izan dituen akats, utsegite eta okerrak baizik ez dizkiote ikusten. Badirudi, batzuei entzun eta, Kostantinoz geroz, ez duela Eliza orrek gauza onik egin eta erakundeen aldetik, batez ere, guztia dela aldatu bearra.

Makarrua da benetan, begiratu zabal batekin, Eliza den bezela ez ikustea. Izarrak eta loa, zuzena eta okerra, ongi begiratzen badiogu, ikusi al izango ditugu gizon pekatariok osatzen dugun Eliza ontan.

Eliz barrenean arkitzen dira pentsalari desberdinak; bi puntatan, bi muturretan, elkarrengandik oso urrun ordea. Berez senide izanik, bata bestegatik erejela dio. Inkisizioak Erejeak erretzen zituen, ez paganoak. Auek ere, Elizako etsai baino gorroto geiago diote elkarri. Bi zoro aien antzera, gogorkeriari ere bein baino geiagotan, leku eman zaio beren artean, batez ere Izar utsak Elizan ikusten dituzten eskubi-
-eskubitarren artean. Gogoratu "Guerrilleros de Xto. Rey" eta antze-koak noraino iritxi diran beren jokaera gogorrean.

Maitasun gabeko senideak Kristoren Eliz barrenean? Gorrotoz lotu-tako anaiak Eliz Batzarrean? Nolatan ez digu parre egingo munduak?

—oOo—

Ergelkeria aundia litzake Eliza, beti, bere baitan, aldaketarik gabe izan bear duela pentsatzea. Eliza, Azken Batzar Nagusiak zioenez, beti izango da "ERABERRITU BEARREKOA". Leengo Eliz moldeak leengo munduarentzat egokiak izanik, gaurkoarentzat guztiz ez bearrekoak gerta daitezke. Leengo guziari porrot egitea ez da legezko; Tradizioan gauza bikañik arkituko dugu; eutsi on derizkiogunari eta zokoratu gaurko munduarentzat ain egoki ez diran beste ainbat gauza; orixe litzake zuzen jokatzela. Teoriaz orrela mintzatzea, ordea, gauza errega da; azter eta ikus zer utzi eta zer artu bear dugun leengotik, or dago koska.

Dena dela, egiaren beldur ez dugu sekulan izan bear. Gure Elizak, Kondairan zear, izan dituen akats eta utsegiteak, aalegin aundienaz gordetzen sailatzea, arrokeriazko pekatua izan daiteke. Apalik, buru-makurtuta aitortzea, Kristo apalangandik urrerago gintzeke eta munduari, Elizaren apaltasun onek, bear bada, on aundia lekarkioke.

Ori bai, Elizaren kondaira, gizarteko gertakizuna izanik, izan dan bezela, egiaren aurrean men egiñaz agertu bearrekoa da. Gertakizun latzak, Elizaren arpegia zikinduta uzten duten oietakoak badira, ager bitez; apaltasun eta erruki aundiarekin ordea, Histori egillea sinismen-duna bada beintzat. Ao gozatu, Elizaren etsai balira bezela, bere okerrak pozean agertzea, ez dut uste Kristoren Ebanjelioarekin batera datorren jokoa denik. Leengo Elizaren pekatuak epaitzerakoan, gu bezelakoxe beste kristauen salaketa egiten dugu; Ta... besteak epaitu eta salatzea eta kondenatzea beti da gauza izugarria. Egunen batean, gaurko Elizaren epaiketa egiterakoan, gu salatuko gaituzte eta epaiketa ori zuzen egiña izan bear badu ere, errukiz jantzia bada, pozgarriago izango zaigu.

Gaurko Elizaren erakunde eta instituzioei buruz, Zer esango dut? Gaurko Elizan ere ez dela guztia izar, ez eta guztia loa eta lokatz ere; gaurko Elizan ere gauza bikañien artean, nolabaiteko eta alda bearre-ko gauza asko arkituko dugu. Alferriko edo kaltegarriko direla uste ditugun Eliz-molde oiek, elkar izketa batean, kentzen aalegindu gaitezen. Pazientzi izugarriko lana dela komprentzen dut; zuretzat kaltegarri dena, beste askorentzat guztiz ongarri izan bai daiteke. Elizaren mando pausoz aspertuta, irakiten biziki jarriko da gazte askoren odola; kompreni bezate ordea sasoiko gizonaren patxada eta, gazte-aren laisterka aguro aurrera joan naia, ez dirala ain errezi lotu eta elkartzen eta guztiok, gazte eta sasoikook geran gizon kaskarro, osatzen degula gure Eliza. Ori bai, gure joko guztia, maitasunak eragin-dakoa bear du izan; bestela ez da kristau jokoa. Gaurko Elizaren utsegiteak salatu bearrean arkituko banintz, Eliza maite dudalako egini salaketa izan bearko luke eta bere onerako. Bere erakunde eta molde batzu alferriko edo kaltegarri direla uste baduzu, burruka zaitzez kentzen. Baiña, kentze utsean, ez bedi buka zure jokoa; zoaz Eliza-ri on izango zaizkion beste moldeak ipintzera. Ortarako, Eliz barrenean gurutze astuna jartzen diozula zeure buruari? Guruterik gabeko kristautasunik izan daitekeanik, ez dut uste.

Azkenik, lokatza eta loa ezik, badira, bai orixe, gure Elizan izar-
-rak ere; bere akatsak baino maitago izango zaizkizuelako bere eder-gallu eta pitxi pullitak agertzea, beste baterako uzten zaitut.

AROSTEGITAR JOK.

NORK KUKURUKU!!!

OLLARRAK

OLLATEGIAN?

Ez FAGOR'ek

ukaldian

ELIZAREN BERRI

OTOITZA GAURREGUN

Karl Rahner-ren lan bat laburtu nahi nuke, tituluak adierazten duen gaiaz.

Badakit, ez dela gauza erraza izango, ez gaia, ez eta erabiltzeko forma. Baina, badakit ere, oraindik orain norbaitek (Azurmendiren artikuluen kontra Agur-
-ren) zioenaren aurka (izan ere, norbaiten irizpidearen kontra jokatu nahi denean, ez da inongo kezkarik izaten edozein afirmazio mota egiteko), badakit nioen, jenderik badela arazo zailetat arduratzen denik, bu-
-rua eskuartearen duela jarri behar badu ere.

Hona bada.

Posible ahal da otoiiza gaurregun?

1.—HIRU OHAR. Lehendabizi, hiru ohar egin behar dira.

1.—Otoiiza, giza izatearen hondo hondoko egintza bezala.

Zenbait egintza giza bizitzan, egintza beroien baitatik ez bada, ezin hatzeman, ezin adi, ezin uler daiteke. Gizakia oso osoan hartzen duten egintzak dira: maitasuna, leialtasuna, larria, esperantza. Zer dira horiek? Maitatzen ez duenak ez dezake hatzeman maitasuna, honen izate funtsezkoan.

Antzeko zerbait gertatzen da otoiitzarekin. Otoi-
-tzak giza izatea, bete bete, oso osoan, den guztian, hondoan, hartzen du, «kutsatzen» du, eta Jainko deitzen dugun misterio horretara, uste eta maitasun osoz, bultzatuz.

Otoiiza posible ote den eta zer den, otoiitz be-
-rean hatzeman daiteke, uler daiteke.

Iragan denboran Jainkoa onartzeko zailtasunik ez
-zen izaten. Hori aski zen orazioa zer den eta zein den beraren premia agertzeko.

Gaur, fededunok ere, Jainkoa delako hori, zer
-da? galdetzen dugu. Zein da Jainkoaren lekua mun-
-duan? Esan daiteke mundua zientziabidez azaldu eta
-esplikatu nahi gendukeela.

Hori dela eta, ezin esplika genezake otoiitzaren
-izana eta premia Jainkoarengandik hasirik. Otoiitzak
-berak azaldu beharko du bere burua; Jainkoa aurki-
-tzeko puntu edo lekua izan beharko du.

2.—Otoiiza, giza historiaren konstante bat.

Otoiiza gizadia bezain zaharra da. Tankera bitxi
-eta traksik hartu bide du askotan. Baina, otoiitzaz,
-gizakiak bere izatearen Misterio Azkenarekin harre-
-manetan sartu nahi izan du.

Diskuti daiteke, tximistaren aurka laguntza eska
-daitekeen ala ez; baina, maitasuna, larria, erantzu-
-kizuna giza izateari hondo hondoa dagozkion beza-
-la, otoiiza ere halaxe; ezin jo daiteke gizadiaren
-otoiitzerako joera hori azikeria edo sorginkeria soil
-bezala.

3. Otoiiza eta zientzia zehatzak.

Egiatzko eta garrantzizko gauza bezala, zientzia
-zehatzek emanak bakarrik hartuko balira, eskizofre-
-niko bukatuko luke gizadiak.

Gizakia bera, eta alde askotatik, zientzia zeha-
-tzen objeto da. Baina ez da zientzia zehatzik gizakia
-muin muinean zer den esan dizaizukeenik: pentsa-
-mendua eta nor bere burua askatasunez burutzea,
-garatzea, egitea, zer dira? Ezin ezagun daitezke ho-
-riek, pentsamendu eta askatasun horien kanpoko
-errealitateak ezagutzeko erabili ohi diren metodoez.

Esperientzia tranzendentala, zientzia zehatzen ob-
-jektoren gaindik dago. Eta hori, ezagupide metafisiko,
-moralez edo erlijiosoz ezagutzen ahal da. Maitasuna,
-erresponsabilitatea, esperantza, larria... ezin muga
-daitezke zientzia zehatzetan aztertzen dena. Kar-
-kulugailu edo konputadore aberatsenak ezin galdegin
-dizaiok bere buruari, ez eta erantzun ere askata-
-sunez.

Otoiiza ere, zientzia zehatzen objeto izan ez dai-
-tekeen gauza da. Otoiizari buruz ezezko jokatzan
-duten posturan, berri, horixe dago askotan: «kar-
-kulugailuz» aztertu nahi dutela; esan nahi da, zien-
-tzia zehatzen objeto bihurtu nahi dutela. Gainerako
-guztia, sineskeria, ameskeria, lilurakeria izango litz-
-teke, eta hertsatu edo erreprimitu beharreko.

II.—EGUNGO GIZAKIAREN ZAILTASUNAK OTOITZE-
-RAKO

Egungo gizakiaren zailtasunak, otoiizerako, honako
-hauetara muga daitezke:

a) Jainkoarekiko fedea gal zorian.

Ateismo modernaren prolematika luzeegia litz-
-teke. Zenbait ohar soil, beraz.

Gizon bat, bere burua bere izate osoan, den
-guztian onartzen duenean, eta bere burua, bere iza-
-tean sarturik eta adimendun eta aske izaten uzten
-dion uler ezineko misterioaren aurrean senditzen
-duenean, otoiizean ari da, eta Jainkoaren esperien-
-tzia bizitzen. Otoiitzaren eta Jainkoaren prolema ba-
-karra da.

b) Jainkoa gizakiari otoiitzen hitz dagokeen «per-
-sona» bezala hartzeko zailtasuna.

Halaz ere, otoiiza, egun askori zail egiten zaio,
-Jainkoa onartzeko prest egon arren. Ezin jabetu da
-Jainkoak nolaz hitzegin dezakeen.

Jainkoa *objeto*, idolo, bihurtzeko arriskua ikusten
-du. Horregatik, nahiago du mutu egon.

Baina, gizakiak Jainkoari hitzegin dizaiok. Baina
-Jainkoa ezin «maneiatu» du, aztikeriaz, sorginkeriaz.
-Erroz, sustraiz, eskumendeko denak, bere sustraia-
-rekin hitzegin dezake; jakinik, berak dagiena bere
-Jainkoak emanda dela: Jainkoak ematen dio Berari
-hitzegiteko bidea.

Otoiiza bada. Eta horrela ageri da gizakia zer den:
-Jainkoari «Zu» (Hi) esan dizaiok. Mendeko de-
-larik ere, autonomo da.

«Zu» (Hi) esateko ausardia behar du. Baina egia-
-zko otoiiza izateko, uste honetara iritsi behar du:
-Izpiritua ari dela gure baitan Abba (Aita) esaten.

«Fedean, adiskideak adiskidea eta senarrak emaztea bezala topatzen dugunaren esperientzia»

Jainkoak berak ematen digu berari hitzegiko modua.

Horretara iritsi ezen, otoiitzik ez da izango. Jainko
-ezezagun, aurpegiarik gabe izango da.

d) Eskabidezko otoiitzaren zailtasuna.

Eskabidezko otoiiza gertatzen da gaurregun zail-
-na. Horregatik, otoiiza, adoraziozko, goresmenzko,
-esker-onezko otoiitz bezala agertu ohi da.

Dudarik gabe, eskabidea exigentzia edo buruke-
-riazko ezarpen bihurtu nahi balitza, ez litzake otoiitz
-izango.

Baina, salmoak eskabidez beterik daude. «Gure
-Aita» ere bai.

Nolaz izan daiteke egiazko otoiitz eskabidezkoa?

—Gauzaren bat eskatu, baina Jaunaren nahira
-konformatzean. «Ez bedi nere nahia egin, zurea bai-
-zik». Bestela, azikeria, sorginkeria litzateke.

—Erabat Jainkoaren eskuetan ipintzean, gauzak
-relatibizatu egiten dira. Zuk eskatua nahiz kontrakoa
-salagarri gertatzen dela badakizu. Horrela, zure nahia
-ez duzu ezereztan, baina askatasun bihurtzen da.
-Gizakia horrela azken eta erabateko eta hondoko
-askatasunera iristen da.

—Bere burua Jainkoaren eskuan ipintzen duen gi-
-zona, gizon konkretua da; bere behar eta zailtasu-
-nez. Hala agertu behar du Jainkoaren aurrean. Bere
-premia eta gogoz agertu behar du Jainkoaren au-
-rrean, eta ez «sublimaturik».

Horrela ageri da, eskabidezko otoiiza, hondo hon-
-doan, goresmenzko otoiiza dela: Jainkoa den be-
-zala hartzen da, zeure burua den bezala hartzen
-duzu.

KONKLUSIOA

Gaur otoiiz egin daiteke. Otoiiza ez da eraskin
-bat. Giza izatea bere osotasunean berariz burutzea
-da. Horretarako, gizakia bere dimentsio edo estaldura
-sakonari arreta guztiz egon behar zaio. Gure gain
-dagoen eta gure baitatik «kanpora» deitzen gaituen
-zerbaiten esperientzia da. Izpiritua mundu honetako
-puska bat baino gehiago delako esperientzia. Giza-
-kia mundu honetako poztara muga ez daitekeelako
-esperientzia.

OTOITZ-KONTENPLAZIOAZ GOGAKETA

Roqueplo aitak liburu berri bat argitara eman berri
-du: «L'energie de la foi» tituluko. Honako ardatz-
-puru hirukoitz honen jirabiran matatzatua dago libu-
-rua: zientzia, fedea, politika. Konprometiturik dagoen
-pertsona baten bizitzan kontenplazioak, otoiitzak, duen
-garrantziak diharduen pasarte bat aldatuko dut hona.

«Arazoa ez dago honez gero Gurutzearen beso-
-tan, zerura zuzenduriko eta harkaitzean landaturiko
-Gurutzearen tantaian baizik. Tranzendentziaren eta geu-
-re sakontasunaren elkargoan alegia; horretan bait
-datza kontenplazioko esperientziaren muina.

Zenbaitentzat, tranzendentziak eta kontenplazioaz
-hitzegitea gauza erreakzionarioa litzateke. Arratsean,
-gauza guztiei maitasunezko batasunean stop egin er-
-ziz, maite duenaren besoetan zorabiatzen den mili-
-tantea erreakzionarioa ote da? Eta artea, harriduraz
-gauza guztiak geldi eraziz, gure munduaren axala
-ixtan batez urratzen duelako eta kontuan hartu gabe
-gendukeena bat-batean arretaz hartzera mugitzen gai-
-tuen, erreakzionarioa ote da?

Egia da, bai, keinu askatzailea, sarrien, alienazio
-beraren izaera eraman-ezinak eragiten eta harrotzen
-duela; baina, ez da egia txikiagoa, mundu abstraktu
-eta zatitu honetan, garrantzi handia eman behar die-
-gula epifania isilei; horietan agertzen zaigu hutsa-
-ren hutsa, zentzuaren zentzua, jatorra denaren ga-
-rantzia. Eta gu kristauontzat, gure arnasari hatsa,
-gure bizitzari bizia eta gure kemenari kemena ematen
-dion epifania honen muina, bidelagun dugun lagun
-asetzaile baten esperientzia dugu: fedean, adiski-
-deak adiskidea eta senarrak emaztea bezala topatzen
-dugunaren esperientzia. Hotsegiten eta espero dugun
-Osasunaren intulzioren bat izango badugu, esperien-
-tzia honen bihotzean aurkituko dugu».

AMUNSA

"IRUN-IPUI-SARIA" REN IRABAZALEK

Iñaki Zubizarreta eta Pako Sagarzazu

Gutxi landua dagoela uste dut haundiei zuzenduriko ipuigintza

Donostiako herri irratan lan egiten dute Iñakik eta Pakok. Lehenengoak 25 urte ditu eta bigarrenak 32. Iñakik irratiko lanetatik at "Filosofía y Letras" jakintza saileko "Románicas" atal-txoa ikasten du gauean.

Biak ere oso ezagunak dira Euskal Herrian. Halere aurpegiz baino eztarritz gehiago, irratiko hizlari bait dira.

Irakurleok ez dugu hauen idazlanen berri haundirik. Irrati entzuleak, ordea, dabakite ondo asko zenbat lan egiten duten. Lanean dihardute goizetik gaueraino irrati-entzuleentzat. Baina irratan hitzegiteko ez da ahoa zabaltzea aski. Haruntz-honuntz ibil behar da berri bila. Irakurri egin behar da entzuleei zerbait jakingarria eskaintzeko. Idatzi egin behar da, aurrez, entzuleek euskera errazean eta txukunean esandako guztia jaso dezaten.

Ez ditu, ordea, irrati lanak bakarrik asetzen. Zerbait gehiago ere egin nahi izaten dute Herriaren alde. Herrian sortzen diren ekintza guztiei indar eman nahi izaten die.

Aurten "Irun Sarirako" egin dute lan. Ipui asko azaldu da. Hogeita hamairu ipuin aurkeztu dira. Oso ipuin onak ere bai omen ziren. Halere Iakik eta Pakok atera dute aurreneko saria.

Bidezko da, beraz, gure aldizkari hontan bi hauei leku ematea.

«Irun» ipuin saria irabazi berria duzue. Noiz-tiz zaituztegu ipuinlari? Han ahal da zuen lehenbiziko ipuina?

PAKOK: Beti izan zaidala atsegin idaztea uste dut, eta beti idatzi dudala uste dut. Hamalau edo hamabost urte nituenean tebeetarako gieiak idazten nituen. Barcelonako editorial batek argitaratzen zituen Giei bakoitza mila errial ordaintzen zidaten. Orain, urtez osatuago, zaila egiten zait haurrentzat idaztea; horregatik noiz behinka idazten ditudan ipuinak haundientzat izaten dira.

IÑAKIK: Nik ere atsegin dut idaztea, baina orain arte gutxi idatzi dut. Ipuirik, berriz, ez dut batere idatzi, oraingo hau idatzi arte, eta hau ere era berezian, nere lana itzul izan bai da.

IRUN sarira zuen lan bat aurkeztea, NOLAZ bururatu zitzaizuen?

IÑAKIK: Pako Sagarzazu, nere laguna, ipui bat idazten ari zen euskal herriko gaurko egoe-

ran girotua, eta ipui hau euskeraz nahi zuen agertu, mamiari zegokionez. Orduan, idazten ari zen bitartean neri agertu zidan bere asmoa. Ondo iruditzen zitzaidan, eta amaitzeko lehenbai lehen bere ipuia esan nion, nik euskeratuko nuela gero, eta ondo gelditzen bazen IRUN sarira agertuko genuela. Beraz ipui hau euskaldun batek burutua da. Gertatzen dena: ikasten ari arren euskaldun honek ez daki oraindik ondo euskeraz, eta horregatik laguntza eskatu beharra izan du oraingo, eta nik pozik eman diot laguntza hori.

—Zaila ahal da ipuin bat idaztea?

PAKOK: Neri gertatua kontuan hartuz bakarrik erantzun dizaiokeet galdera horri. Ipui bat idaztea nobela bat idaztea bezain erraza edo zaila izan litekeela, uste dut. Zure barneko idatziz agertzen ikasiz gero, ideia argiak edukitzea da garrantzikoa, eta ipui horrekin esan nahi duzuna garbi jakitea. Erabili behar duzun gaiak zenbat eta gehiago jakin, hobeto zuretzat eta ipuiarentzat.

—Zein idazleren obrarekin du antzik zuen ipuinak?

PAKOK: Egiaz esan, ez daukat idearik. Nere bizian asko irakurri dut, idazle desberdinen lanak. Gertatzen zaidana hau da: irakurtzen dudana ia guztia atsegin bait, edo gutxienez dibertitzen edo zerbaitetik interesatzen nau. Baina ez dut uste idazle jakin batzuek kutsatzen nautenik, eta hori arrazoi bategatik: gauzarik gehienak asko kostatzen zaizkidalako hartzea edo asimilatzea.

—Oraindik, jakina, ez dugu irakurri zuen ipuina; erraza ahal litzaizuke lukeen argumetoz zerbait aurreratzeko?

PAKOK: Egoera konkretu bat da, era konkretu batean guztiei dagokiguna. Ez dago lau hitzetan esaterik. Ipui bat bera ere ez da noski nahikoa.

—Irrati lanetan zabiltzatenok izaten ahal duzue patxadan idazteko aukerarik? Patxadan egina ahal da zuen «Ja zaharra, Ja Zaharraren Semea, Jo eta Ni»?

PAKOK: Zorionez, ondo zatitua dago gure irratan bakoitzaren lana, eta, horri esker bakoitzak berari dagokion lana egiten du. Bai, ipuia patxadan idatzia dago, bere gaiak objektibaderek haundiena behar bai du, eta objektiboak izateko gauzak patxadan ikasi behar dira.

IÑAKIK: Bai, ipuia patxada haundiz egina izan da, bai Pakoren aldetik eta bai nere aldetik. Zati batzutan oso poliki ibili beharra izan nuen. Pakoren idazkera aberatsa eta adierazkorra bai da oso.

—Nork argitaratuko du?

IÑAKIK: Gipuzkoako aurrezki kutxa pro-

bintzialak berak argitaratzen ditu sarituriko lanak. Orain artekoak urte betera argitaratu izan ohi ditu; aurtengo hauek ez dakit noizkorako argitaratuko dituen. Behar bada urte bete barru, orain arte bezalaxe.

—Zer deritzazue gaurko euskal ipuin egoerari?

IÑAKIK: Egia esateko, ez dut gehiegi aztertu gure egunetako ipuin-egoera. Hala ere zerbait esan nahi nuke. Gutxi landua dagoela uste haundiei zuzenduriko ipuigintza. Ipuin batzu badira, azken garai hauetan argitaratuak, baina oso gutxi, eta nere iritziz ipuina oso bide egokia da gure barnekoak aditzera emateko. Irungo sariketa honetan gertatu denak ere nik diodana baieztan dit. Hogeita hamairu ipuin aurkeztu dira. Hauetatik sei oso onak omen ziren, baina sei hauetatik, gurea ez besteak hurrei zuzenduak emen ziren batez ere.

—Irratan egin behar izaten diren girotze edo ambientazioak ere lagunduko zizuen zuen idaz-lanean...

PAKOK: Irratan asko idatzi beharra izaten dugu, asko eta azkar. Honek, zalantzarik gabe, asko laguntzen du; lagundu bakarrik ez, erakutsi ere bai.

IÑAKIK: Bai, halaxe da. Ahal den bizkorren eta erarik bizkorrenean idazten dugu irratan, eta ugari gainera. Urte guztian idatzita-koak bilduko bagenitu majiñabat liburu haundi osatuko litzake, eta hori beti da lagungarri beste idazlanak egiteko ere, eta hauen artean itzultze-lanak ere bai noski, gure irrati-lanean egunero itzuli behar izaten bai dugu zenbait albiste eta idazlantxo.

—Idazten jarraitzeko asmorik bai ahal duzue?

PAKOK: Bai, zerbait idazteko dudak bakoitzean.

IÑAKIK: Bai, badut idazten jarraitzeko asmorik, nahiz eta denboraz urri xamar ibili: irratan lan egin eta horrekin batera «Románicas» ikasteak eguneroko orduak betetzen ditzakit.

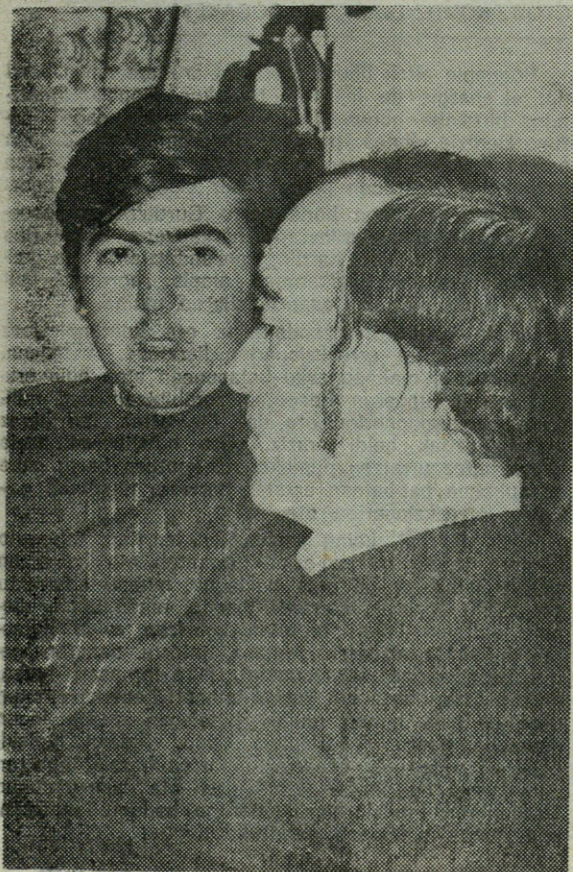
Pako Sagarzazu Badiola Donostian jaioa dugu. Iñaki Zubizarreta Muxika, berriz, Azpeitian. Donostiak eta Azpeitiak ipuigintzan bat egin dute.

Probintziko hiriburu dugu Donostia. Euskerarena, beriz, Azpitia dela esan dezakegu.

Pakok eta Iñakik, Donostiak eta Azpeitiak, elkar hartu dute. Zorionak eta jarrai elkar-lanean eta elkar-lanari eragiten.

Iñaki eta Pako

Pako eta Iñaki